

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA
NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽĪSTAMI

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

VIEŠOSIOS GELEŽINKELIŲ INFRASTRUKTŪROS VALDYMAS

2018 m. gruodžio 12 d.

Nr. VA-2018-P-20-1-12

Valstybės kontrolės – aukščiausiosios valstybinio audito institucijos – pagrindinė funkcija – prižiūrėti, ar teisėtai ir efektyviai valdomi ir naudojami valstybės finansai ir kitas turtas bei kaip vykdomas valstybės biudžetas. Aukščiausioji audito institucija, teikdama audito pastebėjimus ir rekomendacijas, siekia didinti viešojo sektoriaus efektyvumą ir jo kuriamą naudą visuomenei, o savo darbui keldama aukščiausius kokybės reikalavimus – būti pavyzdžiu visam viešajam sektoriui.

Auditą atliko: Giedrė Piktelytė (grupės vadovė), Živilė Baziliauskaitė (nuo 2017-12-04 iki 2018-06-11), Arūnas Zabulionis (nuo 2017-12-04), Rita Buidovienė (iki 2017-12-29), Irena Bogdelienė (nuo 2018-01-08), Dalė Blinkevičiūtė, Denis Voišnis (nuo 2017-06-12 iki 2018-01-08), Jolanta Vaznienė (nuo 2018-01-08 iki 2018-07-09).

Valstybinio audito ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimo Audito ir Ekonomikos komitetams, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijai, AB „Lietuvos geležinkeliai“.

TURINYS

PAGRINDINIAI FAKTAI	4
SANTRAUKA	5
ĮŽANGA	10
AUDITO REZULTATAI	13
1. GELEŽINKELIO KELIUOSE YRA SUSIKAUPUSIŲ UŽDELSTŲ KAPITALINIO REMONTO DARBŲ	13
2. NUO VIEŠOSIOS GELEŽINKELIŲ INFRASTRUKTŪROS NEATSKIRTI GELEŽINKELIŲ PASLAUGŲ ĮRENGINIAI	19
3. VIEŠOSIOS GELEŽINKELIŲ INFRASTRUKTŪROS PAJĖGUMŲ NAUDOJIMAS TURI TRŪKUMŲ	23
3.1. Tobulintina užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą mokėjimo sistema	23
3.2. Tobulintina viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų panaudojimo sistema	25
4. VIEŠOSIOS GELEŽINKELIŲ INFRASTRUKTŪROS VALDYTOJO TURTAS TURI GENERUOTI DAUGIAU PAJAMŲ	27
4.1. Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas neišnaudoja patikėjimo teise valdomo turto potencialo	28
4.2. Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas vykdo su pagrindinėmis funkcijomis nesusijusias nuostolingas veiklas, kurios blogina jo veiklos rezultata	31
REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS	34
PRIEDAI	36
1 priedas. Santrumpos ir sąvokos	36
2 priedas. Audito apimtis ir metodai	38
3 priedas. Patikėjimo teise valdomas valstybės turtas pagal rūšis	43
4 priedas. Uždarytų geležinkelio stočių sprendimų dėl jų nenaudojamų pastatų ir statinių priėmimo suvestinė	44

PAGRINDINIAI FAKTAI

2,3 tūkst. km

geležinkelių kelių ilgis

1 033 mln. Eur

patikėjimo teise valdomo turto likutinė vertė 2017-12-31 duomenimis

177 mln. Eur

2015–2017 m. vidutiniškai per metus gauta pajamų už naudojimąsi viešąja geležinkelių infrastruktūra

99 mln. Eur

2015–2017 m. vidutiniškai per metus viešosios geležinkelių infrastruktūros atnaujinimui ir plėtrai skirta lėšų

30 proc.

visų geležinkelių kelių susikaupė pradelstų kapitalinių remonto darbų

30 mln. Eur

vidutiniškai per metus 2015–2017 m. investuota į viešosios geležinkelių infrastruktūros atnaujinimą

~31 tūkst. Eur

papildomai per metus kainuoja 1 km geležinkelio kelio, kurio kapitalinis remontas pradelstas, priežiūra (AB „Lietuvos geležinkeliai“ duomenimis)

~39 proc.

vidutiniškai per mėnesį neįvyksta suplanuotų važiavimų

22 proc.

valstybės perduotų patalpų ploto, kuriuo naudojasi AB „Lietuvos geležinkeliai“ struktūriniai padaliniai, negeneruoja grąžos

SANTRAUKA

Audito svarba

Siekiant užtikrinti sklandų, saugų keleivių ir krovinių judumą, būtina efektyviai veikianti viešoji geležinkelių infrastruktūra. Tai yra valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas, naudojamas keleiviams ir kroviniams geležinkeliais vežti. Bendras geležinkelių kelių ilgis Lietuvoje yra 2 335,7 km. Didžioji dalis (95 proc., arba 2 220,5 km) iš jų yra 1 520 mm pločio vėžės, kuri jungia Baltijos valstybes su Nepriklausomų valstybių sandraugos šalimis, ir 115,2 km (5 proc.) – 1 435 mm pločio vėžė, kuri jungia Lietuvą su Lenkija, o per Lenkiją – ir su kitomis Vakarų ir Vidurio Europos valstybėmis. Lietuvos geležinkelio linijose yra 139 geležinkelio stotys, 618 geležinkelio pervažų, 384 viadukai ir tiltai. Neaudituotais duomenimis, 2017 m. pabaigoje šios infrastruktūros likutinė vertė – 1 032,8 mln. Eur.

Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytoju paskirtas AB „Lietuvos geležinkeliai“ struktūrinis padalinys Geležinkelių infrastruktūros direkcija. Ji privalo prižiūrėti, modernizuoti ir plėtoti viešąją geležinkelių infrastruktūrą taip, kad užtikrintų Lietuvos geležinkelių transporto eismo saugą, geležinkelių sistemos sąveikumą, nediskriminacines sąlygas naudotis viešąja geležinkelių infrastruktūra.

Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas jam perduotą valstybės turtą turi valdyti, naudoti ir disponuoti juo rūpestingai, užtikrindamas visuomenės interesų tenkinimą, kad sprendimais, susijusiais su šio turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, būtų siekiama maksimalios naudos visuomenei¹. Be to, valstybė yra įsipareigojusi², esant poreikiui, skirti valstybės biudžeto lėšų viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui jo funkcijoms vykdyti.

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar viešoji geležinkelių infrastruktūros valdymo sistema, skirta viešiesiems ir ūkio subjektų poreikiams tenkinti – keleiviams ir kroviniams geležinkeliais vežti, veikia efektyviai.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar užtikrinamas tinkamas viešosios geležinkelių infrastruktūros funkcionavimas;
- ar tiksliai apskaičiuojama užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dalis – traukinių eismo įmoka vežėjams;
- ar sudarytos nediskriminacinės sąlygos naudotis viešąja geležinkelių infrastruktūra;
- ar valdant viešąją geležinkelių infrastruktūrą išlaikomas šios infrastruktūros valdytojo veiklos pajamų ir sąnaudų balansas.

Audituojamieji subjektai – Susisiekimo ministerija, nes formuoja valstybės politiką, kontroliuoja jos įgyvendinimą geležinkelių transporto srityje, įgyvendina viešosios geležinkelių

¹ Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 9 str. 1 ir 2 p.

² Geležinkelių transporto kodeksas, 23 str. 13 ir 16 d.

infrastruktūros savininko teises ir pareigas; AB „Lietuvos geležinkeliai“, nes įgyvendina viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojos funkcijas. Buvo renkama informacija iš Lietuvos transporto saugos administracijos, kuri skiria pajėgumus, nustato užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dydį ir kt., ir iš geležinkelių transporto rinkos reguliuotojo funkcijas atliekančių įstaigų: Konkurencijos tarnybos (iki 2016-10-31) ir Ryšių reguliavimo tarnybos (nuo 2016-11-01).

Audituojamas laikotarpis – 2015–2017 metai. Siekiant įvertinti pokyčius ir palyginti duomenis, kai kuriais atvejais buvo naudojami 2007–2014 m. faktiniai ir 2018–2027 m. perspektyviniai duomenys.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“ (38 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Audito metu laikėmės nuostatos, kad viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymo sistema veikia efektyviai, kai:

- viešosios geležinkelių infrastruktūros būklė atitinka projektinius reikalavimus³;
- sudaromos nediskriminacinės sąlygos visiems geležinkelių krovinių ir keleivių vežėjams naudotis viešąja geležinkelių infrastruktūra ir išnaudojamos visos šios infrastruktūros panaudojimo galimybės⁴;
- Susisiekimo ministerija sistemingai analizuoja šios infrastruktūros valdytojo finansines galimybes, perduoto valstybės turto valdymo rizikas ir priima pagrįstus sprendimus dėl jo panaudojimo⁵;
- užtikrinamas pakankamas finansavimas šios infrastruktūros valdytojo funkcijoms įgyvendinti⁶.

Audito metu nustatėme, kad neužtikrintas efektyvus viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymas, kontrolė ir pakankamas finansavimas, todėl geležinkelio keliuose susikaupė uždelstų kapitalinio remonto darbų. Be to, viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų naudojimas turi trūkumų, o šios infrastruktūros valdytojo turtas turėtų generuoti daugiau pajamų.

1. Geležinkelio keliuose yra susikaupusių uždelstų kapitalinio remonto darbų

Viešajai geležinkelių infrastruktūrai atnaujinti skirtos lėšos nepadengė nė pusės reikiamo finansavimo. Tai sudarė sąlygas uždelstų kapitalinio remonto darbų apimtims augti. Neatliktų kapitalinio remonto darbų poreikis visame geležinkelių tinkle per 10 metų padidėjo 55 proc. ir 2017 m. pabaigoje sudarė 702 km (30 proc.) visų geležinkelio kelių (1 skyrius, 13 psl.).

³ Susisiekimo ministerijos 1996-09-20 įsakymu Nr. 297 patvirtinti Techninio geležinkelių naudojimo nuostatai.

⁴ Europos Parlamento ir Tarybos 2012-11-21 direktyva 2012/34/ES, kuria sukuriama bendra Europos geležinkelių erdvė, 26 str.

⁵ Susisiekimo ministerijos ir AB „Lietuvos geležinkeliai“ viešosios geležinkelių infrastruktūros turto perdavimo patikėjimo teise ir šio turto įregistravimo Nekilnojamojo turto registre 2007-12-12 sutartis Nr. 5-40/SK-354, 13.1 p.

⁶ Europos Parlamento ir Tarybos 2012-11-21 direktyva 2012/34/ES, kuria sukuriama bendra Europos geležinkelių erdvė, 8 str.

Laiku neatlikus kapitalinio remonto darbų, blogėja geležinkelių kelių būklė, brangsta jų priežiūra, blogėja vežimo paslaugų kokybė, o dėl sumažintų maksimalių leistinų traukinių greičių vežėjai gali patirti papildomų išlaidų (1 skyrius, 13 psl.).

Siekiant iki 2027 m. atstatyti geležinkelių kelių būklę, reikėtų 794 mln. Eur lėšų. Šiam tikslui pasiekti būtina viešosios geležinkelio infrastruktūros valdytojo efektyvi veikla, kuri generuotų optimalų pelną, o esant pagrįstam finansavimo poreikiui – ir valstybės biudžeto pagalba (1 skyrius, 13 psl.).

2. Nuo viešosios geležinkelių infrastruktūros neatskirti geležinkelių paslaugų įrenginiai

Susisiekimo ministerija geležinkelių transporto srityje formuoja, organizuoja, koordinuoja valstybės politiką ir kontroliuoja jos įgyvendinimą, be to, įgyvendina viešosios geležinkelių infrastruktūros savininko teises ir pareigas. Tačiau ji nesiėmė veiksmų atskirti geležinkelių paslaugų įrenginius nuo viešosios geležinkelių infrastruktūros, todėl šios infrastruktūros valdytojas veiklų išlaidas paskirstė neteisingai. Valdytojas tiesiogines išlaidas, susijusias su geležinkelių paslaugų įrenginiais, priskyrė traukinių eismo įmokai, o ne užmokesčiui už šiuose įrenginiuose teikiamas paslaugas, todėl 2017–2018 m. tarnybinio traukinių tvarkaraščio galiojimo laikotarpiu buvo galimai netiksliai apskaičiuota traukinių eismo įmoka (2 skyrius, 19 psl.).

3. Viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų naudojimas turi trūkumų

AB „Lietuvos geležinkeliai“ Keleivių ir Krovinių vežimo direkcijos (vežėjai) turi palankesnes sąlygas naudotis viešąja geležinkelių infrastruktūra, nes šios direkcijos privalomų avansinių įmokų už teisę pasinaudoti šia infrastruktūra nemoka, bet tokios teisės nepraranda (3.1 poskyris, 23 psl.).

Vežėjai dėl vežimo geležinkeliais organizavimo ir vykdymo specifikos per mėnesį neįvykdo vidutiniškai 39 proc. suplanuotų važiavimų. Tokiu būdu viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas negauna visų planuotų pajamų, nes esama pajėgumų skyrimo ir jų naudojimo sistema leidžia vežėjams rezervuoti planuojamus pajėgumus, tačiau, nevykdant vežimų, jų neatsisakyti. Neužtikrinant skirtų ir naudojamų pajėgumų kontrolės, nesudaromos sąlygos kitiems vežėjams pasinaudoti nenaudojamais pajėgumais (3.2 poskyris, 25 psl.).

4. Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo turtas turi generuoti daugiau pajamų

Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas iš 22 proc. valdomų patalpų ploto, perduoto AB „Lietuvos geležinkeliai“ struktūriniais padaliniais, nesiekia uždirbti pelno. Perduoto nekilnojamojo turto naudojimo įkainis turi atitikti rinkos kainas ir duoti ekonominės naudos, bet padaliniai padengia tik faktines perduoto turto eksploataavimo sąnaudas (4.1 poskyris, 28 psl.).

Pasitaiko atvejų, kai sprendimai dėl nenaudojamų geležinkelio stočių pastatų ir statinių priimami praėjus 13 metų nuo šių stočių uždarymo, todėl viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas patiria nuostolių, t. y. nenaudojamų pastatų ir statinių priežiūros išlaidų (4.1 poskyris, 28 psl.).

Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas teikia su pagrindine veikla nesusijusias paslaugas (pvz.: butų nuomos gyventojams, elektros ir geriamojo vandens tiekimo), kurios kasmet direkcijai generuoja daugiau nei 370 tūkst. Eur nuostolių. Neatsisakius nuostolingų veiklų, sudaromos prielaidos uždirbti mažiau pajamų (4.2 poskyris, 31 psl.).

Susisiekimo ministerija nesukūrė nuoseklios, nuolat veikiančios viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo veiklos priežiūros sistemos, kuri leistų nustatyti valstybės biudžeto lėšų, skirtų šiai infrastruktūrai valdyti, poreikio pagrįstumą (4.2 poskyris, 31 psl.).

Pokyčiai audito metu

Siekiant užtikrinti viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo veiklos efektyvumą ir skaidrumą, efektyvų šios infrastruktūros naudojimą ir plėtrą, jos valdytojo finansinių srautų balansą ir pagerinti šios infrastruktūros būklę:

- Vyriausybė pritarė Susisiekimo ministerijos inicijuotai šalies geležinkelių transporto sektoriaus valdymo pertvarkai. Numatoma, kad AB „Lietuvos geležinkeliai“ bus reorganizuojama, atskiriant krovinių vežimo, keleivių vežimo ir viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymo ir naudojimo veiklas ir sukuriant atskiras įmones. Jų veiklą toliau kontroliuos AB „Lietuvos geležinkeliai“, kurios 100 proc. akcijų ir toliau priklausys valstybei. Tikslui įgyvendinti ministerija parengė Geležinkelių transporto kodekso pakeitimo įstatymo projektą⁷: numatė, kad viešąją geležinkelių infrastruktūrą patikėjimo teise valdo, naudoja, ja disponuoja šios infrastruktūros valdytoja – AB „Lietuvos geležinkeliai“ viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijoms vykdyti įsteigta įmonė.

Projekte numatytas ir traukinių eksploatavimo tiesiogiai patiriamų išlaidų derinimo mechanizmas, t. y. privalomas išlaidų, priskyrimo tvarkos derinimas su geležinkelių transporto rinkos reguliuotoju⁸. Be to, naujas skirtų, bet nepanaudotų, pajėgumų kontrolės mechanizmas, t. y. jeigu galiojusio tarnybinio traukinių tvarkaraščio galiojimo laikotarpiu skirti pajėgumai būtų nepanaudoti ne mažiau kaip 10 proc. visų skirtų pajėgumų, viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas galėtų pareiškėjui nustatyti užmokestį už skirtus, bet nepanaudotus pajėgumus; šis užmokestis turėtų būti nustatytas pareiškėjui, kai pajėgumai ar jų dalis būtų nepanaudojami reguliariai⁹.

- AB „Lietuvos geležinkeliai“ patvirtino ilgalaikę korporatyvinę strategiją iki 2030 metų, kurioje apibrėžti bendrovės ilgalaikiai infrastruktūros valdymo strateginiai tikslai, jų įgyvendinimo priemonės, numatytos veiklos rodiklių ir finansinės prognozės, įskaitant ir finansavimo šaltinius, taip pat pagrindinės strateginės rizikos ir jų valdymo kryptys.
- Geležinkelių infrastruktūros direkcija patvirtino Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo 2018–2022 m. veiklos planą ir paskelbė jį viešai. Plane numatyta viešosios geležinkelių infrastruktūros naudojimas, atnaujinimas ir plėtra, jos valdytojo finansinių srautų balansas.
- Geležinkelių infrastruktūros direkcija 2018–2019 m. planuoja imtis saugaus traukinių eismo užtikrinimo ir traukinių greičių padidinimo priemonių, t. y. peržiūrėti ir

⁷ Geležinkelių transporto kodekso 3, 4(1), 5, 6(1), 7, 7(1), 9, 10, 14, 23, 23(1), 24, 25, 26, 28, 29, 30(1), 30(2), 30(3), 30(4), 33 straipsnių ir priedo pakeitimo, Kodekso papildymo 24(1), 24(2), 24(3), 24(4), 25(1), 25(2), 29(1), 29(2), 29(3), 29(4), 29(5), 29(6), 29(7) ir 29(8) straipsniais įstatymo projektas Nr. XIII P-2205, 2018-05-24 užregistruotas Seime.

⁸ Ten pat, 17 str.

⁹ Ten pat, 19 str.

atnaujinti vidinius teisės aktus, kelių remonto ir priežiūros normatyvus, kasmet tikslinti viešosios geležinkelių infrastruktūros atnaujinimo programą.

Šie veiksmai turės teigiamos įtakos viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo nepriklausomumui užtikrinti, veiksmingam šios infrastruktūros pajėgumų naudojimui ir jos atnaujinimui.

Rekomendacijos

Susisiekimo ministerijai

1. Siekiant, kad būtų įgyvendintas esminių viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijų nepriklausomumas, būtina užtikrinti, kad įmokas už minimalųjį prieigos paketą ne tik nustatytų, bet ir surinktų nuo vežėjų nepriklausomos įstaigos ar įmonės.
2. Siekiant užtikrinti veiksmingesnį viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų panaudojimą, įdiegti pajėgumų naudojimo kontrolės sistemą ir pakeisti vežėjų atsisakytų naudoti pajėgumų persikirstymo kitiems vežėjams procedūras.
3. Siekiant užtikrinti tikslų viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo tiesioginių išlaidų priskyrimą traukinių eismo įmokai, atskirti geležinkelių paslaugų įrenginius nuo viešosios geležinkelių infrastruktūros.
4. Siekiant sukurti nuoseklią, nuolat veikiančią viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo veiklos priežiūros sistemą:
 - 4.1. parengti ir patvirtinti tvarką, pagal kurią viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas rengtų ir teiktų jam perduoto turto valdymo, naudojimo ir gautų pajamų bei patirtų sąnaudų ataskaitas;
 - 4.2. numatyti priemones, užtikrinančias viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui perduoto turto valdymo ir naudojimo bei jo veiklos analizę;
 - 4.3. parengti viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo išlaidų ir pajamų balansavimo tvarką, kuri leistų nustatyti valstybės biudžeto lėšų, skirtų viešajai geležinkelių infrastruktūrai valdyti, poreikio pagrįstumą.

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (34 psl.).

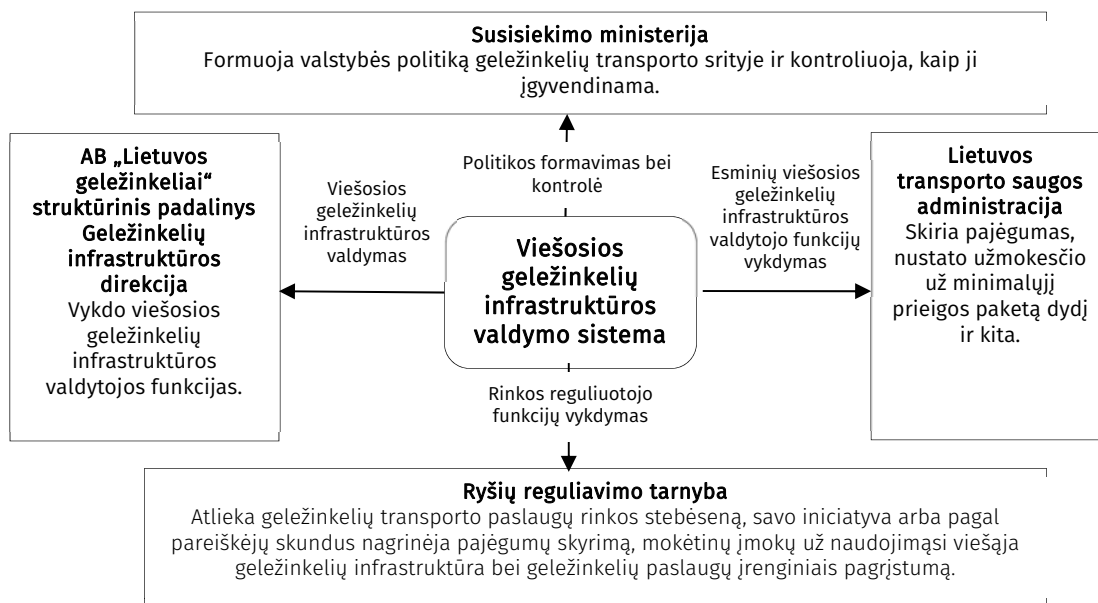
ĮŽANGA

Viešoji geležinkelių infrastruktūra yra Lietuvos valstybei nuosavybės teise priklausanti geležinkelių infrastruktūra¹⁰, skirta viešiesiems ir ūkio subjektų poreikiams tenkinti – keleiviams ir kroviniams vežti. Infrastruktūrai priskiriami šie objektai: geležinkelio kelias ir geležinkelio kelio pagrindas, sankasos ir pylimai, peronai ir prekių platformos keleivių geležinkelio stotyse ir krovinių terminaluose, pervažos, saugos ir signalizacijos įrenginiai ir kita¹¹. Be to, iki 2016-11-01 viešajai geležinkelių infrastruktūrai buvo priskiriami¹² ir geležinkelių paslaugų įrenginiai: geležinkelio stotys, kaupiamieji kelynai, traukinių formavimo ir manevravimo įrenginiai, postovio geležinkelio keliai, krovinių terminalai ir kiti¹³.

Viešosios geležinkelių infrastruktūros tinklą apibrėžia Lietuvos Respublikos geografinės ribos. Dabartinis bendras geležinkelių kelių ilgis yra 2 335,7 km. Didžioji dalis (95 proc., arba 2 220,5 km) iš jų yra 1 520 mm pločio vėžės, kuri driekiasi į Baltijos valstybes ir Nepriklausomų valstybių sandraugos šalis, ir 115,2 km (5 proc.) – 1 435 mm pločio vėžė, kuri jungia Lietuvą su Lenkija, o per Lenkiją – ir su kitomis Vakarų ir Vidurio Europos valstybėmis. Lietuvos geležinkelio linijose yra 139 geležinkelio stotys¹⁴, 618 geležinkelio pervažų, 384 viadukai ir tiltai bei kita infrastruktūra (žr. 3 priedą).

Už viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymą, funkcionavimą, geležinkelių transporto eismo ir rinkos reguliavimą, kitų funkcijų vykdymą atsakingi įvairūs subjektai (žr. 1 pav.).

1 pav. Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymo sistemos dalyviai

Šaltinis – Valstybės kontrolė

¹⁰ Geležinkelių transporto kodeksas, 3 str. 9 d.

¹¹ Ten pat, 14 str.

¹² Geležinkelių transporto kodekso redakcija, galiojusi iki 2016-11-01, 14 str.

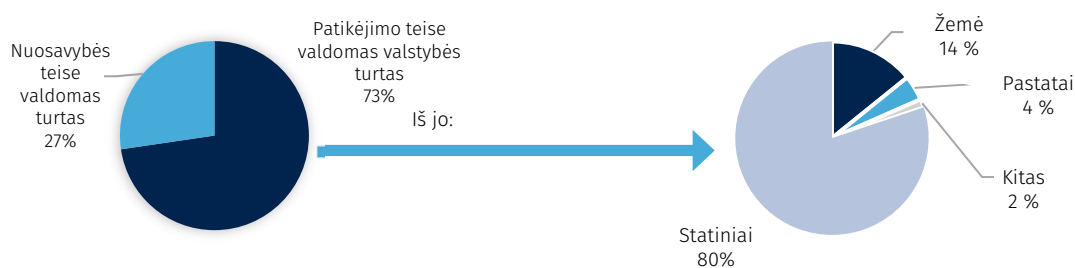
¹³ Geležinkelių transporto kodeksas, 30¹ str.

¹⁴ 107 veikiančios ir 32 uždarytos geležinkelio stotys.

Geležinkelių infrastruktūros direkcija, AB „Lietuvos geležinkeliai“ struktūrinis padalinys, yra viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytoja¹⁵, kuri patikėjimo teise valdo, naudoja Lietuvos Respublikos geležinkelių tinkle esančią viešąją geležinkelių infrastruktūrą ir ją disponuoja. AB „Lietuvos geležinkeliai“ turi užtikrinti šios direkcijos nepriklausomumą nuo Krovinių ir Keleivių vežimo direkcijų, todėl Geležinkelių infrastruktūros direkcija turi atskirą apskaitą ir sudaro savo pelno (nuostolių) ataskaitą ir balansą.

Geležinkelių infrastruktūros direkcija valdo patikėjimo teise perduotą¹⁶ valstybės turtą (viešąją geležinkelių infrastruktūrą, geležinkelių paslaugų įrenginius ir žemę) ir nuosavybės teise priklausantį turtą (žr. 2 pav.). Neaudituoti duomenimis, 2017 m. pabaigoje ilgalaikio turto likutinė vertė – 1 421,1 mln. Eur, iš jo: 1 032,8 mln. Eur valstybės perduoto turto ir 388,3 mln. Eur nuosavybės teise valdomo turto.

2 pav. Geležinkelių infrastruktūros direkcijos ilgalaikio turto struktūra

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos duomenis

Patikėjimo teise valdomo valstybės turto struktūroje didžiausią dalį pagal vertę sudarė statiniai – 827,8 mln. Eur, kitas turtas: žemė – 146,6 mln. Eur, pastatai – 43,6 mln. Eur ir kt. (mašinos ir įranga, kiti įrenginiai ir įrankiai) – 14,8 mln. Eur.

Geležinkelių infrastruktūros direkcija uždirba pajamas valdydama viešąją geležinkelių infrastruktūrą. Didžiąją jų dalį (apie 90 proc.) sudaro įmokos už šios infrastruktūros valdytojo suteiktas minimaliojo prieigos paketo¹⁷ paslaugas. Kitą dalį (apie 10 proc.) sudaro pajamos, uždirbtos teikiant kitas papildomas paslaugas: parduodant metalo laužą, nuomojant turtą, teikiant komunalines ir ryšio paslaugas.

Išlaidos, patiriamos vykdant viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijas, apmokamos iš:

- Geležinkelių infrastruktūros direkcijos uždirbamų pajamų;
- valstybės biudžeto lėšų, skiriamų pagal viešosios geležinkelių infrastruktūros kokybės ir finansavimo užtikrinimo sutartį;

¹⁵ Geležinkelių transporto kodeksas, 23 str. 1 d.

¹⁶ Susisiekimo ministerijos ir AB „Lietuvos geležinkeliai“ viešosios geležinkelių infrastruktūros turto perdavimo patikėjimo teise ir šio turto įregistravimo Nekilnojamojo turto registre 2007-12-12 sutartis Nr. 5-40/SK-354; Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos 2004–2017 m. turto patikėjimo sutartys dėl 632 valstybinės žemės sklypų perdavimo.

¹⁷ Minimalųjį prieigos paketą sudaro: prašymų skirti viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų tvarkymas; teisės naudotis šia infrastruktūra pagal paskirtus pajėgumus; naudojimasis geležinkelio keliais ir iešmais; traukinių eismo valdymas; naudojimasis elektros energijos tiekimo įrenginiais traukos srovei užtikrinti ir visa kita informacija, kurios reikia, norint pradėti teikti arba teikti tam tikrą paslaugą, kuriai skirti infrastruktūros pajėgumai.

- valstybės biudžeto lėšų, skiriamų viešosios geležinkelių infrastruktūros modernizavimo ir plėtros projektams įgyvendinti;
- paskolų ir kitų lėšų.

Geležinkelių infrastruktūros direkcija patyrė veiklos nuostolių: 2015 m. – 11,7 mln. Eur, o neaudituotais duomenimis 2016 m. – 78,14 mln. Eur. Tačiau, neaudituotais duomenimis, 2017 m. uždirbo 19,4 mln. Eur pelno.

Investicijoms į viešąją geležinkelių infrastruktūrą 2007–2017 m. skirta apie 1 371,9 mln. Eur: 766,7 mln. Eur (56 proc.) Europos Sąjungos paramos lėšų, 557,5 mln. Eur (41 proc.) AB „Lietuvos geležinkeliai“ nuosavų bei skolintų lėšų, 47,7 mln. Eur (apie 3 proc.) valstybės biudžeto lėšų.

Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas privalo prižiūrėti, modernizuoti ir plėtoti šią infrastruktūrą taip, kad užtikrintų Lietuvos geležinkelių transporto eismo saugą, geležinkelių sistemos sąveikumą, nediskriminacines sąlygas naudotis šia infrastruktūra.

AUDITO REZULTATAI

1. GELEŽINKELIO KELIUOSE YRA SUSIKAUPUSIŲ UŽDELSTŲ KAPITALINIO REMONTO DARBŲ

1. AB „Lietuvos geležinkeliai“ 2017 m. parengtoje programoje¹⁸ nurodė, kad dėl vykdomų investicinių projektų viešosios geležinkelio infrastruktūros būklė 2012–2013 m. pagerėjo, o nuo 2014 m. vėl pradėjo blogėti. Nuo geležinkelių infrastruktūros kelių, kelio statinių, ryšių, automatikos, signalizacijos ir elektros tiekimo įrenginių būklės priklauso keleivinių ir krovinių traukinių greitis, kuris daugelyje linijų yra mažesnis, nei numatyta Techninio geležinkelių naudojimo nuostatuose¹⁹.
2. Vertindami viešosios geležinkelių infrastruktūros būklės tinkamumą, laikėmės nuostatos, kad saugus, nenutrūkstamas ir konkurencingas traukinių eismas užtikrinamas tada, kai:
 - viešosios geležinkelių infrastruktūros būklė atitinka projektinius reikalavimus²⁰;
 - užtikrinamas pakankamas finansavimas viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijoms įgyvendinti²¹.

Trečdalyje geležinkelio kelių yra susikaupusių uždelstų kapitalinio remonto darbų

3. Siekiant užtikrinti krovinių ir keleivių vežimo geležinkeliais kokybę ir greitį bei eismo saugą, kasmet būtina atlikti geležinkelio kelių remonto darbus. Kai viename geležinkelio kelio kilometre pravažiavusių traukinių svoris viršija 500 mln. t²², rekomenduojama atlikti kapitalinį šio ruožo remontą, nes tuomet keliuose daugėja įvairių defektų²³. Dėl defektų mažinami traukinių važavimo greičiai bei kelio priežiūra tampa sudėtingesnė, patiriama daugiau išlaidų kelio priežiūrai²⁴.
4. Iki 2017 m. neatlikti kapitalinio remonto darbai susikaupė trečdalyje (702 iš 2 335,7 km) geležinkelių kelių, iš jų: 294,9 km – valstybinės reikšmės magistralinėse linijose²⁵ ir

¹⁸ LG programa „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių linijų atnaujinimas 2018–2027 metais“.

¹⁹ Susisiekimo ministerijos 1996-09-20 įsakymu Nr. 297 patvirtinti Techninio geležinkelių naudojimo nuostatai.

²⁰ Ten pat.

²¹ Europos Parlamento ir Tarybos 2012-11-21 direktyva 2012/34/ES, kuria sukuriama bendra Europos geležinkelių erdvė, 8 str.

²² Кондаков Н. П., Шульга Б. Я., Лященко В. Н. *Проектирование организации и планирование путевого хозяйства*. Москва: ТРАНСПОРТ, 1974.

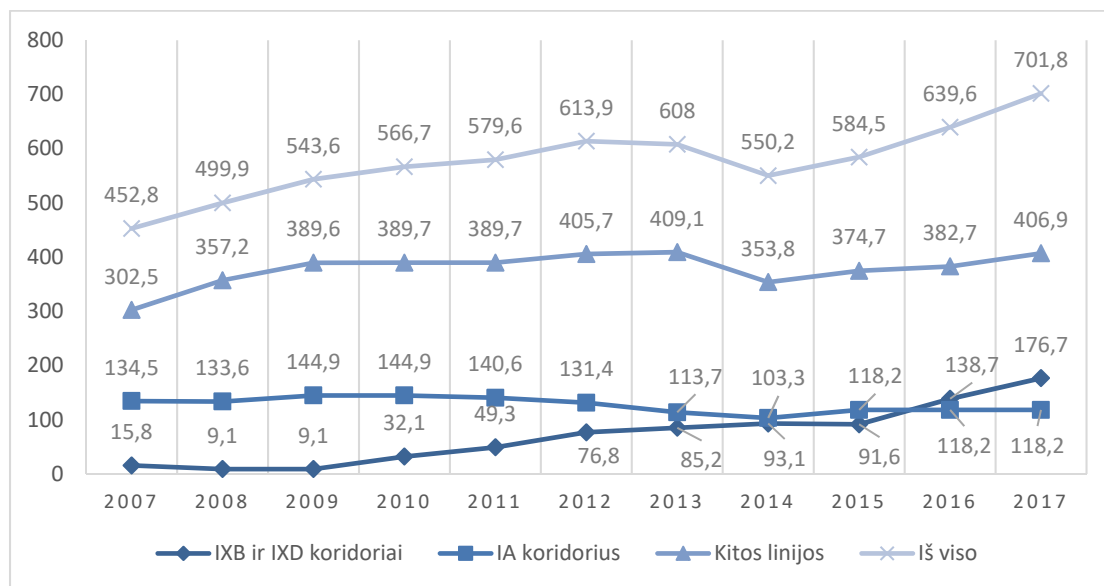
²³ Bėgių, iešmų, pabėgių, tvirtinimo detalių susidėvėjimas, balasto sluoksnių užterštumas ir kt.

²⁴ AB „Lietuvos geležinkeliai“ generalinio direktoriaus pavaduotojo ir Geležinkelių infrastruktūros direkcijos direktoriaus 2018-05-18 įsakymu Nr. JS(DI)-74 patvirtintas Geležinkelių infrastruktūros direkcijos 2018–2022 m. veiklos planas, I.3.1 p.

²⁵ IXB, IXD ir IA koridoriai.

406,9 km – kitose linijose. Neatliktų kapitalinio remonto darbų poreikis visame geležinkelių tinkle per 10 metų padidėjo 55 proc. (žr. 3 pav.).

3 pav. Viešosios geležinkelių infrastruktūros 2007–2017 m. uždelstų kapitalinio remonto darbų apimtis, km

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos pateiktus duomenis

- Kapitalinio remonto darbų poreikis labiausiai kaupiasi didžiausių ekonominę naudą duodančiose valstybinės reikšmės magistralinėse geležinkelio linijose – IXB ir IXD koridoriuose. Pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos pateiktą informaciją²⁶, valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių linijose yra didžiausias intensyvumas – 23,7 mlrd. tkm bruto. 2016 m. iš krovinių vežimo jose buvo uždirbta 91,5 proc. visų pajamų bei 50,6 mln. pelno ir patirta 97,9 mln. Eur sąnaudų dėl blogos kelio būklės.
- Geležinkelio ruožų būklės blogėjimas sukelia neigiamas pasekmes²⁷:
 - dėl sumažintų maksimalių leistinų traukinių greičių vežėjai patiria papildomų sąnaudų;
 - blogėja vežimo paslaugų kokybė;
 - didėja traukinių avarijų rizika;
 - patiriama didesnių geležinkelių kelio priežiūros sąnaudų.
- Geležinkelių infrastruktūros direkcija, išanalizavusi geležinkelio kelių, kuriuose reikia atlikti kapitalinį remontą, priežiūros išlaidas, nustatė, kad 1 km tokio kelio priežiūra per metus papildomai kainuoja apie 30,8 tūkst. Eur.
- Siekiant užtikrinti saugų ir nenutrūkstamą traukinių eismą, geležinkelių keliuose reikšmingai mažinami maksimalūs leistini važiavimo greičiai pagal Techninio geležinkelių naudojimo nuostatuose²⁸ patvirtintus ribojimus.

²⁶ LG programa „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių linijų atnaujinimas 2018–2027 metais“, 4 lentelė.

²⁷ AB „Lietuvos geležinkeliai“ 2016-10-10 raštas Nr. 2-3368 „Dėl valstybės lėšų poreikio AB „Lietuvos geležinkeliai“ vykdomoms viešosioms veikloms finansuoti“ Susisiekimo ir Finansų ministerijoms.

²⁸ Susisiekimo ministerijos 1996-09-20 įsakymu Nr. 297 patvirtinti Techninio geležinkelių naudojimo nuostatai.

9. Išanalizavę Geležinkelių infrastruktūros direkcijos 2016-12-31 patvirtintus leistinus traukinių važiavimo greičius visose geležinkelių kelių kategorijose, nustatėme, kad greičiai keleiviniams traukiniams yra sumažinti 75 proc., o kroviniams traukiniams – 18 proc. geležinkelio kelių (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Keleivinių ir krovinių traukinių greičių apribojimai (2016-12-31 duomenimis), km (proc.)

Kelio kategorija	Maksimalus leistinas traukinių važiavimo greitis (keleivinių / krovinių traukinių), km/h	Bendras linijų ilgis	Apribotas keleivinių traukinių greitis linijose	Apribotas krovinių traukinių greitis linijose	Iš jų nutrauktas eismas
I	140 / 90	883,9	883,9 (100 proc.)	101,9 (11,5 proc.)	
II	120 / 80	710,0	505,1 (71,1 proc.)	124,7 (17,6 proc.)	
III	100 / 80	210,1	92,6 (44,1 proc.)	21,4 (10,2 proc.)	
IV	80 / 70	227,5	119,8 (52,7 proc.)	113,5 (49,9 proc.)	35,8 (15,7 proc.)
V	50 / 40	69	26,4 (38,3 proc.)	22,7 (32,9 proc.)	
VI	25 / 25	84,1	14,0 (16,6 proc.)	14,0 (16,6 proc.)	51,9 (61,7 proc.)
Iš viso:		2 184,6²⁹	1 641,8 (75,2 proc.)	398,2 (18,2 proc.)	87,7 (4 proc.)

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos pateiktus duomenis

10. Geležinkelių transporto eismas (2016-12-31 duomenimis) sustabdytas 4-ių kelių ruožuose (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Geležinkelio linijos, kuriose sustabdytas geležinkelių transporto eismas (2016-12-31 duomenimis)

Geležinkelio kelio linijos pavadinimas	Geležinkelio kelio linijos ilgis, km		Eismo sustabdymo metai
	iš viso, km	sustabdytas eismas, km	
Mažeikiai–valstybių siena–Rengės kryptis	19	19	2008
Lentvaris–Marcinkonys–valstybių siena	104,3	16,8	2004
Kretinga–Skuodas–valstybių siena	51,9	37,9	2009
Bugeniai–valstybių siena	14	14	2000
Iš viso:	189,2	87,7	

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos duomenis

11. Taigi, geležinkelių tinkle 4 proc. (87,7 iš 2 335,7 km) kelio ruožų eismas buvo sustabdytas. Pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos pateiktą informaciją:

- iki 2019 m. pabaigos planuojama atstatyti 19 km ilgio atkarpą „Mažeikiai–valstybių siena–Rengės kryptis“;
- likusių ruožų, kur sustabdytas eismas, artimiausiu metu remontuoti neketinama.

12. Geležinkelių infrastruktūros automatikos, ryšių, elektros įrenginių sistemos ir tinklai taip pat yra pasenę³⁰:

- 38 stotyse (iš 106) automatikos sistemos įrengtos prieš 35 ir daugiau metų (gamintojų nustatytas automatikos įrenginių tarnavimo laikas – 20 metų);

²⁹ 151,1 km geležinkelių kelių atkarpose keleivinių ir krovinių traukinių greičiai nesumažinti.

³⁰ LG programa „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių linijų atnaujinimas 2018–2027 metais“, II.3 ir II.4 posk.

- 237 geležinkelio kelio sankirtose su automobilių keliu (iš 389) pervažų signalizacijos sistemos įrengtos daugiau kaip prieš 20 metų (gamintojų nustatytas signalizacijos įrenginių tarnavimo laikas – 15 metų);
 - 84,8 proc. kontaktinio tinklo įrenginių (išskyrus kontaktinį laidą) tarnavimo laikas (iki 40 m.) taip pat yra pasibaigęs.
13. Įrenginių, kurių tarnavimo laikas pasibaigęs, eksploatacija, kaip ir nudėvėtų geležinkelių kelių tolesnis naudojimas, neatliekant kapitalinių remontų, reikalauja papildomų sąnaudų. Be to, negalima užtikrinti jų reikiamų parametru. Tai kelia grėsmę saugiam traukinių eismui³¹.

Geležinkelių infrastruktūros direkcijos paaiškinimas

Kelių būklės palaikymas buvo vykdomas atliekant einamąją priežiūrą, taip užtikrinant pakankamą pralaidumą ir saugų eismą.

14. Pažymėtina, kad krovinių vežimas geležinkeliais konkuruoja su jų vežimu automobilių keliais. Vežėjai renkasi tą transporto rūšį, kuri geriausiai atitinka jų poreikius, atsižvelgdami į vežimo patikimumą, laiką, dažnumą ir kita³². Greičių mažinimas ar laikinas eismo stabdymas ilgina krovinių vežimo laiką, todėl turi tiesioginį poveikį geležinkelių konkurencingumui transporto sektoriuje. AB „Lietuvos geležinkeliai“ iki šiol nėra vertinę krovinių ir keleivinių traukinių greičių mažinimo įtakos bendrovės pajamoms, o toks vertinimas būtų naudingas pagrindžiant lėšų poreikį investicijų projektams įgyvendinti ir atskleidžiant galimus bendrovės finansinius praradimus.
15. 2011 m. Europos Komisija, siekdama sumažinti oro taršą, nustatė tikslą Europos Sąjungos šalims iki 2030 m. perkelti 30 proc., o iki 2050 m. – daugiau kaip 50 proc. krovinių, kurie vežami automobilių keliais toliau kaip 300 km, į kitų rūšių – geležinkelių arba vandens – transportą³³. Geležinkelių transporto išmetamas CO₂ kiekis vienam tonkilometriui yra 3,5 karto mažesnis nei kelių transporto³⁴.
16. Siekiant Europos Komisijos iškeltų tikslų, būtina didinti geležinkelių sektoriaus konkurencingumą, todėl svarbu gerinti viešosios geležinkelių infrastruktūros būklę: atkurti geležinkelių kelio projektinius parametrus, išlaikyti nustatytus maksimalius leistinus greičius ir užtikrinti saugų keleivių ir krovinių vežimą.

Geležinkelių infrastruktūros direkcijos planai

Norint per 10 metų atstatyti pagrindinių geležinkelių kelių būklę, kasmet reikėtų atlikti po 50 km valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių kelių kapitalinį remontą. Direkcija planuoja per šį laikotarpį atlikti 360,8 km valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių kelių, arba 36,1 km kasmet, kapitalinius remontus. Įgyvendinus šių geležinkelio linijų atnaujinimą numatoma efektyviau aptarnauti klientus, užtikrinant saugumą ir sudarant sąlygas kuo trumpesniu laiku ir kuo pigiau pervežti kuo didesnį keleivių ir krovinių skaičių ir pagerinti geležinkelių infrastruktūros būklę³⁵.

Be to, direkcija 2018–2019 m. planuoja peržiūrėti ir atnaujinti kelių remonto ir priežiūros normatyvus, kad būtų užtikrintas saugus traukinių eismas laiku planuojant kelio remonto ir priežiūros darbus.

³¹ LG programa „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių linijų atnaujinimas 2018–2027 metais“, II.4 posk.

³² Europos Audito Rūmų specialioji ataskaita Nr. 08/2016 „Krovininis geležinkelių transportas Europos Sąjungoje: vis dar netinkamame kelyje“ skelbiama tinklalapyje www.eca.europa.eu/lt/.

³³ 2011-03-28 KOM/2011/0144 „Baltoji knyga. Bendros Europos transporto erdvės kūrimo planas. Konkurencingos efektyviu išteklių naudojimu grindžiamos transporto sistemos kūrimas“.

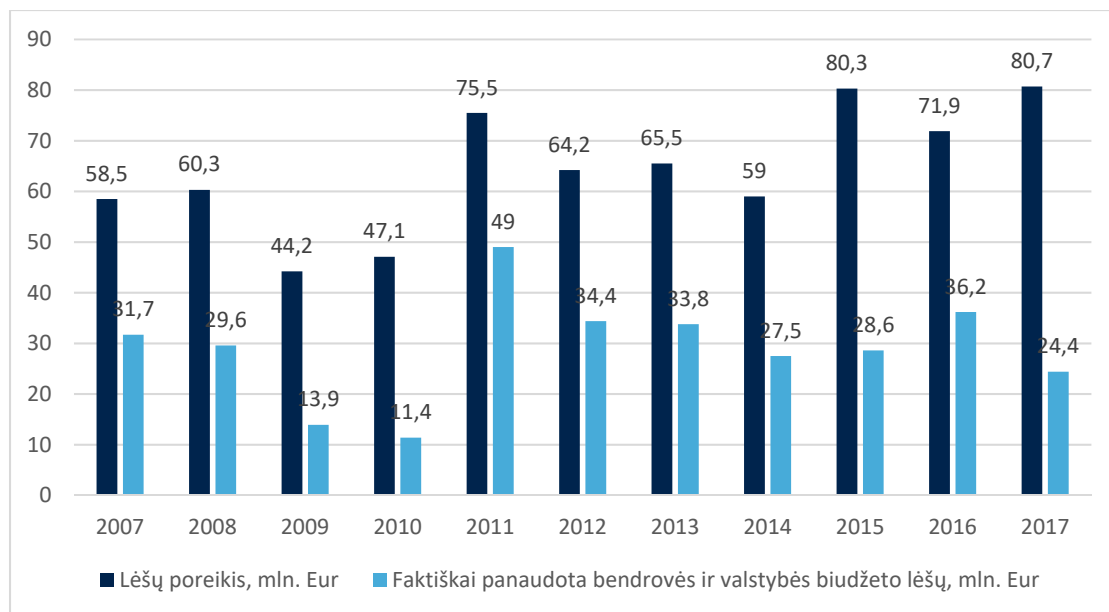
³⁴ Europos Audito Rūmų specialioji ataskaita Nr. 08/2016 „Krovininis geležinkelių transportas Europos Sąjungoje: vis dar netinkamame kelyje“ skelbiama tinklalapyje www.eca.europa.eu/lt/.

³⁵ LG programa „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių linijų atnaujinimas 2018–2027 metais“, 4 lentelė ir IV.1 posk.

Neužtikrinamas pakankamas viešosios geležinkelių infrastruktūros atnaujinimo finansavimas

17. Geležinkelių infrastruktūros direkcijos duomenimis, investicijos į viešosios geležinkelių infrastruktūros atnaujinimą 2007–2017 m. sudarė 320,5 mln. Eur, o poreikis yra 707,2 mln. Eur³⁶. Šis atnaujinimas 99,8 proc. finansuotas bendrovės lėšomis (žr. 4 pav.).

4 pav. Lėšų viešajai geležinkelių infrastruktūrai atnaujinti poreikis ir faktinis panaudojimas 2007–2017 m. laikotarpiu, mln. Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal LG pateiktus duomenis

18. Skirtos lėšos nepadengė nė pusės šiai infrastruktūrai atnaujinti reikalingo finansavimo. Dėl to pastaraisiais metais didėjo uždelstų kapitalinio remonto darbų apimtys (žr. 3 pav.).

19. Finansavimo viešajai geležinkelių infrastruktūrai atnaujinti trūkumą lėmė³⁷ tai, kad:

- mažėjant krovinių vežimo srautams ir pelningumui, mažėjo viešosios geležinkelių infrastruktūros įmokų pajamos;
- išaugo papildomos viešosios geležinkelių infrastruktūros priežiūros sąnaudos, nes laiku nebuvo atliktas šios infrastruktūros kapitalinis remontas;
- Susisiekimo ministerija yra įsipareigojusi Europos Sąjungos lėšomis kofinansuoti įgyvendinamus viešosios geležinkelių infrastruktūros modernizavimo ir plėtros projektus, tarp jų – naujos „Rail Baltica“ linijos tiesimą.

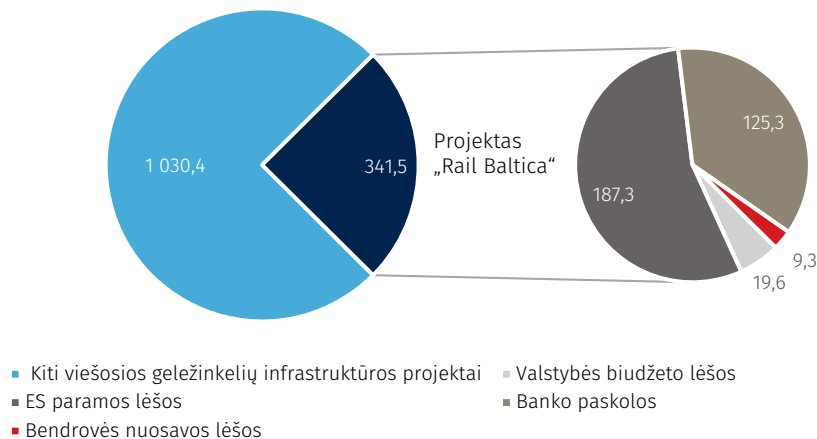
20. Pažymėtina, kad lėšų poreikis viešajai geležinkelių infrastruktūrai atnaujinti didės. 2014–2020 m. didžioji dalis Europos Sąjungos lėšų skirta naujai „Rail Baltica“ linijai ir kontaktiniam elektros tinklui tiesti. Įgyvendinant šio laikotarpio projektus, nusidėvėjusi viešoji geležinkelių infrastruktūra neatstatoma.

³⁶ LG programa „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių linijų atnaujinimas 2018–2027 metais“, 3 lentelė.

³⁷ AB „Lietuvos geležinkeliai“ 2016-10-10 raštas Nr. 2–3368 „Dėl valstybės lėšų poreikio AB „Lietuvos geležinkeliai“ vykdomoms viešosioms veikloms finansuoti“ Susisiekimo ir Finansų ministerijoms.

21. Naujos europinio standarto 1 435 mm vėžės pločio „Rail Baltica“ linijos tiesimas yra didžiausias AB „Lietuvos geležinkeliai“ vykdomas projektas. Lietuvoje į jį 2007–2017 m. iš viso investuota 341,5 mln. Eur, iš jų – 134,6 mln. Eur AB „Lietuvos geležinkeliai“ nuosavų ir skolintų lėšų (žr. 5 pav.).

5 pav. LG 2007–2017 m. investicijos į projektą „Rail Baltica“ ir kitą viešąją geležinkelių infrastruktūrą, mln. Eur

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal LG pateiktus duomenis

22. Projekto „Rail Baltica“, kuris planuojamas įgyvendinti iki 2025 m., numatyta³⁸ Lietuvoje vertė – apie 2,5 mlrd. Eur (be Vilnius–Kaunas jungties).
23. Kofinansavimo poreikis šiam projektui – mažiausiai 371 mln. Eur³⁹. Bendrovė 2020–2025 m. kasmet turėtų investuoti ne mažiau kaip 62 mln. Eur nuosavų arba skolintų lėšų, tai yra beveik dvigubai daugiau, nei skyrė 2017 m. viešosios geležinkelių infrastruktūros investicijoms (27,3 mln. Eur).
24. Siekiant per 10 metų sumažinti uždelsto kapitalinio remonto geležinkelio kelių kilometrų skaičių ir atstatyti traukinių važiavimo greičius iki pirminių parametrų, Geležinkelio infrastruktūros direkcijos duomenimis⁴⁰, reikėtų 794 mln. Eur, iš jų:
- apie 609 mln. Eur – geležinkelio kelių uždelsto kapitalinio remonto darbams;
 - 122 mln. Eur – nusidėvėjusiam kontaktiniam tinklui atstatyti;
 - 56 mln. Eur – automatikos, ryšių ir elektros tiekimo ir kt. įrenginiams atnaujinti.
25. Geležinkelių infrastruktūros direkcija planuoja, kad atlikus po 36,1 km valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių kelių kapitalinio remonto kasmet, iki 2027 m. daugelyje magistralinių kelių būtų atstatyti iki šiol sumažinti traukinių važiavimo greičių parametrai. Dėl to būtų gauta 93,3 mln. Eur ekonominės ir socialinės naudos, iš jų dėl sutrumpėjusio kelionės laiko – 90,1 mln. Eur, dėl oro taršos sumažėjimo – 3,2 mln. Eur⁴¹.

³⁸ „Ernst & Young Baltic Ltd.“, *Rail Baltica Global Project Cost-Benefit Analysis: Executive summary*, 2017-04-24, 5 table.

³⁹ Darant prielaidą, kad ES finansinės paramos santykis išliks nepakitęs – 85 procentai.

⁴⁰ LG programa „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių linijų atnaujinimas 2018–2027 metais“, 3 lentelė.

⁴¹ Ten pat, IV.4 posk.

26. Kad būtų atlikti uždelsti viešosios geležinkelių infrastruktūros atstatymo darbai, AB „Lietuvos geležinkeliai“ kreipėsi⁴² į Susisiekimo ministeriją dėl dalinio (216,5 mln. Eur) šių darbų finansavimo valstybės biudžeto lėšomis. Valstybės biudžeto finansavimas 2018 metams (21,6 mln. Eur) šiai programai įgyvendinti neskirtas.
27. ES valstybės skatinamos⁴³, esant poreikiui, prisidėti prie viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo išlaidų mažinimo, t. y. dalį jos atnaujinimo darbų finansuoti valstybės biudžeto lėšomis. Susisiekimo ministerija 2013–2017 m. tam skyrė⁴⁴ 0,8 mln. Eur, tai sudarė 0,2 proc. šiam laikotarpiui AB „Lietuvos geležinkeliai“ apskaičiuoto⁴⁵ lėšų poreikio (357,4 mln. Eur).
28. Viešosios geležinkelių infrastruktūros kokybės ir finansavimo užtikrinimo sutartis⁴⁶, kuria skiriamas valstybės biudžeto finansavimas šiai infrastruktūrai atnaujinti, turėjo būti peržiūrėta ir paskelbta viešai⁴⁷ iki 2017-04-01⁴⁸. Audito metu (iki 2018-06-01) tai nepadaryta. Neužtikrinus valstybės biudžeto finansavimo infrastruktūrai atnaujinti, prieš Lietuvą gali būti pradėta ES teisės pažeidimo procedūra dėl ES direktyvos įsipareigojimų nevykdymo. Apie tai Susisiekimo ministerija informavo⁴⁹ ir Finansų ministeriją.

2. NUO VIEŠOSIOS GELEŽINKELIŲ INFRASTRUKTŪROS NEATSKIRTI GELEŽINKELIŲ PASLAUGŲ ĮRENGINIAI

29. Susisiekimo ministerija pagal sutartį⁵⁰ perdavė viešosios infrastruktūros valdytojui valstybei nuosavybės teise priklausančią viešąją geležinkelių infrastruktūrą, kuri naudojama jo funkcijoms atlikti. Pagrindinė valdytojo funkcija – vežėjams teikti minimalųjį prieigos paketą⁵¹ sudarančias paslaugas⁵²:
- prašymų skirti pajėgumų tvarkymas;
 - teisės naudotis viešąja geležinkelių infrastruktūra suteikimas;
 - naudojimasis geležinkelių keliais ir iešmais;
 - traukinių eismo valdymas.

⁴² AB „Lietuvos geležinkeliai“ 2017-02-22 raštas Nr. 2-431 „Dėl viešosios geležinkelių infrastruktūros kokybės ir finansavimo užtikrinimo sutarties pakeitimo“ Susisiekimo ministerijai.

⁴³ Europos Parlamento ir Tarybos 2012-11-21 direktyva 2012/34/ES, kuria sukuriama bendra Europos geležinkelių erdvė, 30 str.

⁴⁴ Susisiekimo ministerijos ir AB „Lietuvos geležinkeliai“ viešosios geležinkelių infrastruktūros kokybės ir finansavimo užtikrinimo sutartys: 2013-01-30 Nr. SK-15/1F-17 ir 2016-03-18 Nr. 1F-35.

⁴⁵ LG programa „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių linijų atnaujinimas 2018–2027 metais“, 3 lentelė.

⁴⁶ Viešosios geležinkelių infrastruktūros kokybės ir finansavimo užtikrinimo sutartis Nr. 1F-35, 2016-03-18.

⁴⁷ Geležinkelių transporto kodeksas, 23 str. 13 ir 15 d.

⁴⁸ Geležinkelių transporto kodekso 3, 4, 4¹, 7, 11, 14, 23, 24, 25, 28, 29 straipsnių, priedo pakeitimo ir Kodekso papildymo 6¹, 7¹ straipsniais, ketvirtuoju¹ skirsniu įstatymas, 2016-06-23 Nr. XII-2488, 16 str. 7 d.

⁴⁹ Susisiekimo ministerijos 2017-10-09 raštas Nr. 2-3408 „Dėl valstybės biudžeto lėšų papildomo poreikio 2018 metais“ Finansų ministerijai.

⁵⁰ Susisiekimo ministerijos ir AB „Lietuvos geležinkeliai“ viešosios geležinkelių infrastruktūros turto perdavimo patikėjimo teise ir šio turto įregistravimo Nekilnojamojo turto registre 2007-12-12 sutartis Nr. 5-40/SK-354.

⁵¹ Geležinkelių transporto kodeksas, 24 str. 5 p.

⁵² Geležinkelių infrastruktūros direkcijos direktoriaus 2016-12-09 potvarkiu Nr. PV(DI)-158 patvirtinti Viešosios geležinkelių infrastruktūros 2017–2018 m. tinklo nuostatai, 5.2 p.

30. Vežėjai, naudodamiesi šiuo paketu, moka užmokestį⁵³ – traukinių eismo, keleivių ir krovinių tranzito, krovinių vežimo ir kontaktinio elektros tinklo naudojimo įmokas⁵⁴. Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo išlaidos, tiesiogiai patiriamos teikiant minimalųjį prieigos paketą sudarančias paslaugas, įtraukiamos apskaičiuojant tik traukinių eismo ir kontaktinio elektros tinklo naudojimo įmokas.
31. Audito metu laikėmės nuostatos, kad viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo išlaidų duomenys, naudojami traukinių eismo įmokai apskaičiuoti, yra tikslūs, kai išlaidos, susijusios su geležinkelių paslaugų įrenginiais, neįtrauktos į minėtą įmoką.
32. Išanalizavę Geležinkelių infrastruktūros direkcijos išlaidų duomenis⁵⁵, nustatėme, kad direkcija tiesiogines išlaidas, susijusias su geležinkelių paslaugų įrenginiais priskiriamais krovimo, skirstymo, manevravimo, postovio ir kt. keliais, neteisingai priskyrė traukinių eismo įmokai (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Geležinkelio kelių tiesioginių išlaidų, neteisingai priskirtų apskaičiuojant traukinių eismo įmoką, pavyzdžiai

Geležinkelio stoties pavadinimas	Geležinkelių paslaugų įrenginiais priskiriamų kelių		Tiesioginės išlaidos, priskiriamos traukinių eismo įmokai, proc.
	pavadinimas	naudingasis ilgis, m	
Naujoji Vilnia	Postovio	259	75
	Krovimo	577	100
Vilnius	Vagonams stovėti ir skirstyti	520	75
	Aklakelis manevrams atlikti	289	100
Paneriai	Kaupiamasis	578	42
Utena	Svarstyklių	206	100

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos pateiktus duomenis

33. Pažymėtina, kad postovio, krovimo, kaupiamieji keliai, aklakeliai ir svarstyklės turėtų būti priskiriami geležinkelių paslaugų įrenginiais, todėl visos išlaidos, susijusios su jais, turi būti įtrauktos apskaičiuojant užmokestį už paslaugas, teikiamas šiuose įrenginiuose, o ne į traukinių eismo įmoką.
34. Be to, traukinių eismo įmokai neteisingai priskirtos⁵⁶ pastatų, jų vidaus tinklų ir inžinerinių įrenginių eksploatavimo, priežiūros ir remonto tiesioginės išlaidos. Šios išlaidos taip pat turėtų būti įtrauktos apskaičiuojant užmokestį už paslaugas, teikiamas geležinkelių paslaugų įrenginiuose.

Geležinkelių infrastruktūros direkcijos paaiškinimas dėl tiesioginių išlaidų priskyrimo

Užmokesčiai už minimalųjį prieigos paketą buvo skaičiuojami naudojant 2015 metų viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo faktinius tiesioginių sąnaudų duomenis. Šių duomenų apskaitos laikotarpiu dar negaliojo Geležinkelių transporto kodekse nustatytas geležinkelių paslaugų įrenginių apmokestinimo reglamentavimas. Todėl vadovaujantis Geležinkelių infrastruktūros direkcijos Komercijos departamento Paslaugų skyriaus pateikta informacija apie geležinkelių stočių kelių ilgių

⁵³ Geležinkelių transporto kodeksas, 25 str. 1 d.

⁵⁴ Vyriausybės 2004-05-19 nutarimu Nr. 610 patvirtintos Užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą apskaičiavimo ir skelbimo, konkrečios geležinkelio įmonės (vežėjo) mokėtino užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dydžio apskaičiavimo ir mokėjimo taisyklės, 3 p.

⁵⁵ 2015-12-31 duomenys, naudoti apskaičiuojant 2017–2018 m. traukinių tvarkaraščiui galiojančią traukinių eismo įmoką.

⁵⁶ Geležinkelių infrastruktūros direkcijos direktoriaus 2016-12-09 potvarkiu Nr. PV(DI)-158 patvirtinti Viešosios geležinkelių infrastruktūros 2017–2018 m. tinklo nuostatai, 6.1 p.

procentinį paskirstymą geležinkelių paslaugų įrenginių ir minimaliojo prieigos paketo paslaugoms, planinės tiesioginės sąnaudos buvo atitinkamai paskirstytos.

Be to, nurodė, kad Lietuvos Respublikoje viešoji geležinkelių infrastruktūra apima tarpstočius, geležinkelio stočių pagrindinius bei kitus kelius. Šie keliai, siekiant veiklos efektyvumo, naudojami daugiau nei vienos paslaugos teikimui, todėl jų sugeneruojamos sąnaudos yra dalijamos proporcingai paslaugoms, kurių teikimui jie yra naudojami.

35. Atkreipiame dėmesį, kad ES direktyvoje ir Geležinkelių transporto kodekse teisinis pagrindas tokiam išlaidų paskirstymui nėra nustatytas.
36. Geležinkelių infrastruktūros direkcija audito metu pateikė tik suminius geležinkelio kelių tiesioginių išlaidų duomenis. Todėl negalėjome apskaičiuoti kelių, kurie neteisingai buvo priskirti viešajai geležinkelių infrastruktūrai, tiesioginių išlaidų sumos. Taip pat direkcija nepateikė informacijos apie pastatus, kurių tiesioginės išlaidos buvo priskirtos traukinių eismo įmokai. Dėl šių priežasčių negalėjome įvertinti, ar vežėjai permoka už naudojamą viešąją geležinkelių infrastruktūrą.
37. Nuo 2016-11-01 teisės aktuose apibrėžta geležinkelių paslaugų įrenginių sąvoka⁵⁷. Todėl geležinkelio stotys, kaupiamieji kelynai, traukinių formavimo ir manevravimo įrenginiai, postovio geležinkelio keliai, krovinių terminalai ir kt. turėjo būti atskirti nuo viešosios geležinkelių infrastruktūros ir priskirti geležinkelių paslaugų įrenginiams⁵⁸. Susisiekimo ministerija, kaip viešosios geležinkelių infrastruktūros savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija neužtikrino, kad būtų įgyvendintos šios įstatymo nuostatos.

Susisiekimo ministerijos paaiškinimas dėl geležinkelių paslaugų įrenginių neatskyrimo

Seimas Geležinkelio transporto kodekso pakeitimu neįpareigojo Susisiekimo ministerijos atskirti geležinkelių paslaugų įrenginių nuo viešosios geležinkelių infrastruktūros, todėl ministerija neturėjo ir negalėjo savarankiškai priimti sprendimų dėl Lietuvos valstybei nuosavybės teise priklausančių geležinkelių paslaugų įrenginių ir viešosios geležinkelių infrastruktūros atskyrimo.

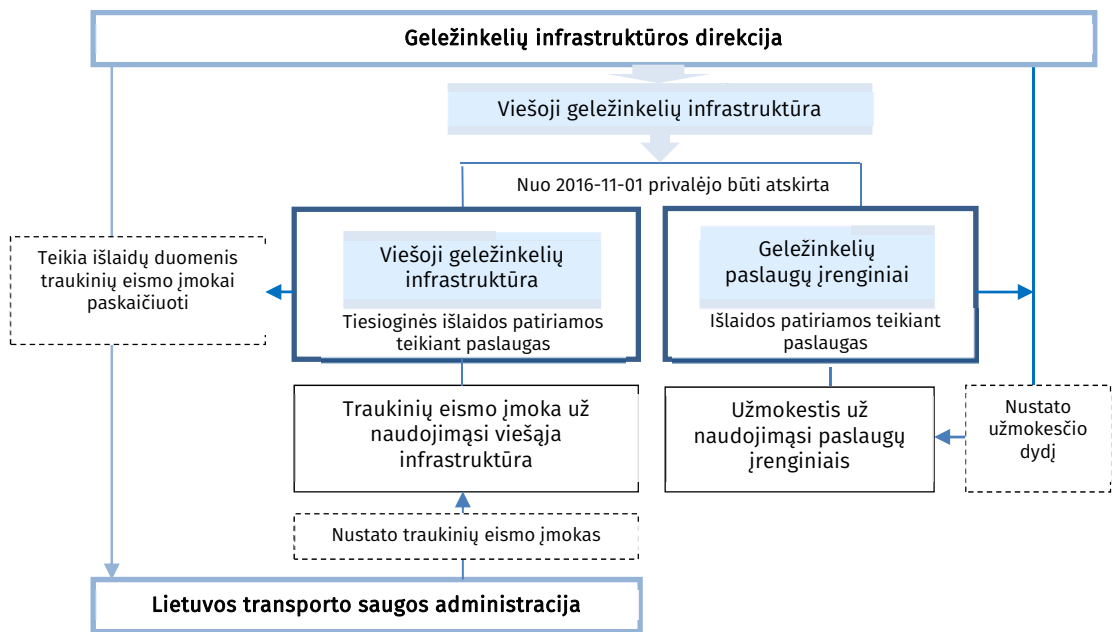
38. Susisiekimo ministerijai nepriėmus sprendimo dėl geležinkelių paslaugų įrenginių valdymo, Geležinkelių infrastruktūros direkcija atlieka geležinkelių paslaugų įrenginių operatoriaus funkcijas, t.y. teikia paslaugas, susijusias su geležinkelių paslaugų įrenginiais⁵⁹, ir už tai gauna užmokestį (žr. 6 pav.).

⁵⁷ Geležinkelių transporto kodeksas, 3 str. 13 d.

⁵⁸ Ten pat, 30¹ str.

⁵⁹ Geležinkelių infrastruktūros direkcijos direktoriaus 2016-12-09 potvarkiu Nr. PV(DI)-158 patvirtinti Viešosios geležinkelių infrastruktūros 2017–2018 m. tinklo nuostatai, 5.3 p.

6 pav. Traukinių eismo įmokos ir užmokesčio už naudojimąsi geležinkelių paslaugų įrenginiais apskaičiavimo schema

Šaltinis – Valstybės kontrolė

39. Geležinkelių transporto kodeksas reglamentuoja lėšų, gautų už naudojimąsi viešąja geležinkelių infrastruktūra ir geležinkelių paslaugų įrenginiais, panaudojimą:

- užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą lėšos turi būti naudojamos viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo veiklai finansuoti⁶⁰;
- užmokestis už naudojimąsi geležinkelių paslaugų įrenginiais ir juose teikiamas paslaugas naudojamas finansuoti geležinkelių paslaugų įrenginių operatoriaus veiklą⁶¹.

40. Neatskyrus geležinkelių paslaugų įrenginių nuo viešosios geležinkelių infrastruktūros, jos valdytojas visas už minimalųjį prieigos paketą ir geležinkelių paslaugų įrenginius gautas pajamas naudoja savo veiklai finansuoti. AB „Lietuvos geležinkeliai“ nėra paskirta geležinkelių paslaugų įrenginių operatoriumi, todėl veiklą neatskiria. Tai apsunkina galimybes analizuoti, ar šios infrastruktūros valdytojo ir geležinkelių paslaugų įrenginių operatoriaus veiklos yra pelningos ir atitinka lėšų panaudojimo bei finansavimo skaidrumo principus.

41. Lietuvos privačių geležinkelių įmonių asociacija audito metu taip pat iškėlė geležinkelio paslaugų įrenginių atskyrimo nuo viešosios geležinkelių infrastruktūros problemą.

Lietuvos privačių geležinkelių įmonių asociacijos nurodyta problema

Nėra viešai prieinamo viešosios geležinkelių infrastruktūros turto sąrašo, ypač stoties keliuose. Todėl neaišku, kur yra viešoji geležinkelių infrastruktūra, kur – geležinkelių paslaugų įrenginiai, kokios jų ribos. Kyla klausimų, ar ta pati infrastruktūra nėra apmokestinama skirtingai.

42. Be to, geležinkelių transporto rinkos reguliuotojo funkcijas atliekančios įstaigos – Konkurencijos taryba (iki 2016-10-31) ir Ryšių reguliavimo tarnyba (nuo 2016-11-01) – nėra

⁶⁰ Geležinkelių transporto kodeksas, 25 str. 1 d.

⁶¹ Ten pat, 30^a str. 1 d.

įvertinusios viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo duomenų, skirtų užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą įmokoms apskaičiuoti, teisingumo.

Geležinkelių transporto rinkos reguliavimo funkcijas atliekančių institucijų paaiškinimas

- Konkurencijos taryba nurodė⁶², kad 2015–2016 m. nebuvo gavusi vežėjų skundų. Taryba šiuo laikotarpiu savo iniciatyva nenagrinėjo su geležinkelių rinkos reguliavimu susijusių klausimų, nes nebuvo skirta valstybės biudžeto asignavimų geležinkelių transporto rinkos reguliuotojo funkcijoms vykdyti. Dėl to Konkurencijos taryba nesteigė atskirų etatų reguliuotojo funkcijai vykdyti. Šią funkciją atliko du darbuotojai, kurie taip pat vykdė ir Konkurencijos įstatymo 4 straipsnyje nustatytas priežiūros ir valstybės pagalbos koordinavimo funkcijas.
- Ryšių reguliavimo tarnyba nurodė⁶³, kad pradėtas nagrinėti AB „Lietuvos geležinkeliai“ apskaitos atskyrimo, sąnaudų apskaitos ir reguliuojamų paslaugų kainų patikrinimas. Taip pat 2016–2017 m. buvo gauti skundai iš vežėjų. Ryšių reguliavimo tarnybai 2016–2017 m. buvo pavestos naujos, didelės apimties funkcijos, tačiau papildomos pareigybės buvo skirtos tik 2018 m. pradžioje. Dėl to užsitęsė geležinkelių transporto rinkos klausimų nagrinėjimas.

43. Dėl per mažos geležinkelių transporto rinkos kontrolės gali būti netiksliai skaičiuojama traukinių eismo įmoka, kurią turi sumokėti vežėjai.

3. VIEŠOSIOS GELEŽINKELIŲ INFRASTRUKTŪROS PAJĖGUMŲ NAUDOJIMAS TURI TRŪKUMŲ

44. Pagal direktyvos reikalavimus⁶⁴ turi būti užtikrinama, kad geležinkelių infrastruktūros apmokestinimo ir pajėgumų paskirstymo sistemos atitiktų lygiavertiškumo, nediskriminavimo principus ir taip leistų infrastruktūros valdytojui prekiauti turimais infrastruktūros pajėgumais ir optimaliai veiksmingai juos panaudoti. Laikėmės nuostatos, kad viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumai naudojami tinkamai, kai sudarytos nediskriminacinės sąlygos visiems geležinkelių krovinių ir keleivių vežėjams naudotis šia infrastruktūra ir išnaudojamos visos jos panaudojimo galimybės.

3.1. Tobulintina užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą mokėjimo sistema

45. Kad vežėjas tam tikrą laikotarpį, bet ne ilgiau kaip vienerius metus, galėtų naudotis viešąja geležinkelių infrastruktūra, jis turi kreiptis į Lietuvos transporto saugos administraciją, kuri suteikia tokią teisę – pajėgumus. Administracija, skyrusi prašytus pajėgumus, apskaičiuoja vežėjo kas mėnesį mokėtiną traukinių eismo įmoką.

⁶² Konkurencijos tarybos 2018-03-28 raštas Nr. (2.11-35)6V-783 „Dėl valstybinio audito „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymas“.

⁶³ Ryšių reguliavimo tarnybos 2018-03-27 raštas Nr. (62.2)1B-920 „Dėl valstybinio audito „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymas“.

⁶⁴ Europos Parlamento ir Tarybos 2012-11-21 direktyva 2012/34/ES, kuria sukuriama bendra Europos geležinkelių erdvė, 26 str.

46. Vežėjas kiekvieną mėnesį viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui turi sumokėti avansą – 10 proc. nuo apskaičiuotos traukinių eismo įmokos sumos⁶⁵. Jeigu vežėjas to nepadaro, jis netenka teisės pasinaudoti paskirtais pajėgumais⁶⁶.
47. Audito metu nustatyta, kad AB „Lietuvos geležinkeliai“ Keleivių ir Krovinių vežimo direkcijos privalomų avansinių įmokų nemoka ir joms nepanaikinama teisė tą mėnesį pasinaudoti paskirtais pajėgumais.

Krovinių vežimo direkcijos 2017 m. gruodžio–2018 m. vasario mėn. nesumokėtų avansinių įmokų pavyzdys

Krovinių vežimo direkcija per 2017 m. gruodžio–2018 m. vasario mėn. turėjo sumokėti 3,2 mln. Eur avansinių mokėjimų už teisę pasinaudoti skirtais pajėgumais.

48. Geležinkelių infrastruktūros direkcija paaiškino, kodėl Keleivių ir Krovinių vežimo direkcijos nemoka avansų už skirtus pajėgumus.

Geležinkelių infrastruktūros direkcijos paaiškinimas dėl avansinių mokėjimų

Kadangi AB „Lietuvos geležinkeliai“ yra vienas juridinis asmuo, atsiskaitymai tarp jo direkcijų / padalinių vykdomi vidinių transakcijų būdu. Išankstinės sąskaitos faktūros išrašymas neturi verslo logikos, nes realiai pinigų srautų nėra ir prievolės atlikti pinigų pervedimus juridinio asmens viduje nėra. Užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą apskaičiavimo ir skelbimo, konkrečios geležinkelio įmonės (vežėjo) mokėtino užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dydžio apskaičiavimo ir mokėjimo taisyklių 21 p. nurodyto reikalavimo vykdymas užtikrinamas išrašant vidines sąskaitas daliniam (10 proc.) ir galutiniam atsiskaitymui (90 proc.) tarp AB „Lietuvos geležinkeliai“ direkcijų.

49. Toks geležinkelių transporto rinkos modelis, kai didžiausiam Lietuvoje keleivių ir krovinių vežėjui nereikia turėti apyvartinių lėšų mokant privalomas avansines įmokas už teisę pasinaudoti viešąja geležinkelių infrastruktūra, jam suteikia palankesnes sąlygas geležinkelių transporto rinkoje. Susisiekiama ministerija, aiškindama esamą situaciją, patvirtino, kad Keleivių ir Krovinių vežimo direkcijoms neturi būti sudarytos išskirtinės sąlygos dalyvauti rinkoje.
50. Vienas šios problemos sprendimų būdų: į Lietuvos teisinę bazę galėtų būti perkelta direktyvos⁶⁷ siūloma alternatyva, kad užmokesčių už minimalųjį prieigos paketą ne tik apskaičiuotų, bet ir surinktų nuo vežėjų nepriklausanti įstaiga⁶⁸. Taip būtų užtikrintas esminių viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijų nepriklausomumas.

Geležinkelių infrastruktūros direkcijos paaiškinimas dėl užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą surinkimo

Šio pasiūlymo įgyvendinimas būtų užtikrintas Seimui pritarus Lietuvos Respublikos geležinkelių transporto kodekso pakeitimams, pagal kuriuos būtų įsteigta viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijas vykdanči įmonė⁶⁹.

⁶⁵ Vyriausybės 2004-05-19 nutarimu Nr. 610 patvirtintos Užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą apskaičiavimo ir skelbimo, konkrečios geležinkelio įmonės (vežėjo) mokėtino užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dydžio apskaičiavimo ir mokėjimo taisyklės, 20 ir 21 p.

⁶⁶ Ten pat, 24 p.

⁶⁷ Europos Parlamento ir Tarybos 2012-11-21 direktyva Nr. 2012/34/ES, kuria sukuriama bendra Europos geležinkelių erdvė.

⁶⁸ Ten pat, 7 str. 2 d.

⁶⁹ Geležinkelių transporto kodekso 3, 4(1), 5, 6(1), 7, 7(1), 9, 10, 14, 23, 23(1), 24, 25, 26, 28, 29, 30(1), 30(2), 30(3), 30(4), 33 straipsnių ir priedo pakeitimo, Kodekso papildymo 24(1), 24(2), 24(3), 24(4), 25(1), 25(2), 29(1), 29(2), 29(3), 29(4), 29(5) 29(6), 29(7) ir 29(8) straipsniais įstatymo projektas Nr. XIII P-2205, 37 str., 2018-05-24 užregistruotas Seime.

3.2. Tobulintina viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų panaudojimo sistema

51. Vežėjai prašymą skirti pajėgumų turi pateikti Lietuvos transporto saugos administracijai ne vėliau kaip prieš 8 mėnesius iki tarnybinio traukinių tvarkaraščio įsigaliojimo. Vežėjai, gavę teisę naudotis pageidaujamu maršrutu, vykdo savo veiklą pagal tarnybinį traukinių tvarkaraštį. Vežėjas, nusprendęs nenaudoti dalies skirtų pajėgumų, gali jų atsisakyti⁷⁰. Apie tai jis turi informuoti šią administraciją ne vėliau kaip prieš 20 darbo dienų iki pajėgumų panaudojimo. Tačiau vežėjai nėra įpareigoti atsisakyti skirtų, bet nenaudojamų pajėgumų.
52. Palyginę skirtų ir faktiškai panaudotų pajėgumų duomenis⁷¹, nustatėme, kad AB „Lietuvos geležinkeliai“ Krovinių vežimo direkcija skirtais pajėgumais nepasinaudojo vidutiniškai 4,4 tūkst. kartų (36,6 proc. visų šios direkcijos suplanuotų važiavimų), Keleivių vežimo direkcija – 0,2 tūkst. kartų (3 proc. visų jos suplanuotų važiavimų) (žr. 4 lentelę). Direkcijos šių pajėgumų neatsisakė, nors turėjo galimybę tą padaryti.

4 lentelė. LG direkčių suplanuoti, bet neįvykę važiavimai 2017 m. gruodžio–2018 m. vasario mėn.

LG direkcijos pavadinimas	Vidutinis važiavimų skaičius		Vidutiniškai neįvykę važiavimai, vnt. (proc.)
	Planas	Faktas	
Krovinių vežimo	12 092	7 669	4 423 (36,6)
Keleivių vežimo	5 311	5 152	156 (3,0)

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos pateiktus duomenis

53. Pažymėtina, kad, pvz., 2018 m. sausio mėn. beveik penktadalis (17 proc.) Krovinių vežimo direkcijos nepanaudotų pajėgumų buvo suplanuota pagrindiniuose šalies koridoriuose – keliuose Kena–Šiauliai–Klaipėda (IX koridorius) ir Radviliškis–Pagėgiai (I koridorius) (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. LG Krovinių direkcijos neįvykę važiavimai pagal koridorius ir kitus kelius

Koridoriaus pavadinimas	Važiavimų per 2018 m. sausio mėn. skaičius		Neįvykę važiavimai, vnt. (proc.)	Neįvykę važiavimai (proc.), skaičiuojant nuo bendro Krovinių direkcijos neįvykusių važiavimų skaičiaus (4 692 kartai)
	planas	faktas		
IX	2 281	1 746	535 (23,4)	11,4
I	1 129	872	257 (22,8)	5,5
Iš viso:	3 410	2 618	792 (23,2)	16,9

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos pateiktus duomenis

54. Tokia pajėgumų neatsisakymo praktika turi įtakos veiksmingam viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų naudojimui. Tai ypač aktualu perpildytuose šios infrastruktūros ruožuose. Lietuvos transporto saugos administracijos duomenimis, 2017–2018 m. tarnybiniame traukinių tvarkaraštyje perpildyti šie ruožai:

- Kužiai–Klaipėda;
- Radviliškis–Pagėgiai.

⁷⁰ Vyriausybės 2004-05-19 nutarimu Nr. 611 patvirtintos Viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų skyrimo taisyklės, 13 p.

⁷¹ 2017 m. gruodžio–2018 m. vasario mėn.

55. Taigi, esama pajėgumų skyrimo ir jų naudojimo sistema vežėjams leidžia rezervuoti planuojamus pajėgumus, tačiau, neturint pakankamai užsakymų, jų neatsisakyti.

Geležinkelių infrastruktūros direkcijos paaiškinimas, kodėl neatsisakoma skirtų pajėgumų

Vežėjai neatsisako pajėgumų, nes nežino, kiek jų faktiškai reikės veiklai vykdyti, todėl nenori rizikuoti. Viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų atsisakymas yra siejamas su geležinkelio įmonės (vežėjo) teise, o ne pareiga. Krovinių vežimo geležinkeliais specifika lemia tai, kad neįmanoma iš anksto nustatyti tikslaus reikalingų traukinio linijų skaičiaus, nes prekinį traukinį srantai nėra pastovūs. Faktiškai tik prieš dieną vežėjas gali suplanuoti konkrečius prekinį traukinį, ir tik prieš 6 valandas tikslų jų vykimo laiką (traukinio liniją). Net ir šis laikas dar gali būti koreguojamas, todėl būtinas rezervas ir nėra jokių galimybių iš anksto tiksliai suplanuoti ir panaudoti visus rezervuojamus pajėgumus. Net jei prieš 1 dieną ir galima būtų identifikuoti tam tikras traukinio linijas, kurių krovinių vežėjas tikrai nepanaudos, toks rezervuotų linijų atsisakymas neturėtų jokios praktinės naudos, nes per tokį trumpą laiką joks kitas vežėjas negalėtų suorganizuoti naujų (papildomų) vežimų atsilaisvinusiuose pajėgumuose.

56. Pažymėtina, kad pajėgumus rezervavę vežėjai už skirtus, bet nepanaudotus, pajėgumus sumoka tik traukinių eismo įmokos dalį – 10 proc. visos traukinių eismo įmokos sumos⁷². Dėl to viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas negauna visų planuotų pajamų. Jo nuomone, „nėra pagrindo infrastruktūros valdytojo žalai kilti, kadangi jis gauna rezervavimo mokestį, o rezervuojamų linijų kiekis priklauso nuo vežėjo vertinimo, kurios sąnaudos mažesnės – ar patirti kaštus rezervuojant papildomus infrastruktūros pajėgumus, ar patirti kaštus dėl vagonų bei lokomotyvų prastovų“.
57. Be to, teisės aktuose nereglamentuota, kas atsakingas už paskirtų ir faktiškai panaudotų pajėgumų kontrolę.

Susisiekimo ministerijos paaiškinimas dėl paskirtų ir faktiškai panaudotų pajėgumų kontrolės atlikimo

Teisės aktuose tiesiogiai nereglamentuota, kas atlieka paskirtų ir faktiškai panaudotų pajėgumų kontrolę, tačiau sistemiškai aiškinant taisyklėse⁷³ detalizuotą Lietuvos transporto saugos administracijos kompetenciją apskaičiuojant užmokesčio dalį, kontrolę turėtų atlikti administracija.

58. Atlikę skirtų ir faktiškai panaudotų pajėgumų duomenų analizę, nustatėme, kad pasitaiko atvejų, kai Geležinkelių infrastruktūros direkcija keičia suteiktus pajėgumus, nesuderinusi su Lietuvos transporto saugos administracija. Krovinių vežimo direkcija neatsisako skirtų, bet nenaudojamų, pajėgumų, o Geležinkelių infrastruktūros direkcija leidžia jai, vežant krovinius trumpesniais maršrutais, pasinaudoti ilgesniuose ruožuose suteiktais pajėgumais.

Geležinkelių infrastruktūros direkcijos paaiškinimas dėl suteiktų pajėgumų naudojimo

Tai nėra pajėgumų keitimas. Turimo pajėgumo, kuris skirtas važiuoti ilgesniu maršrutu, naudojimo važiuojant trumpesniu maršrutu teisės aktai nedraudžia, tai yra vežėjo pasirinkimo teisė.

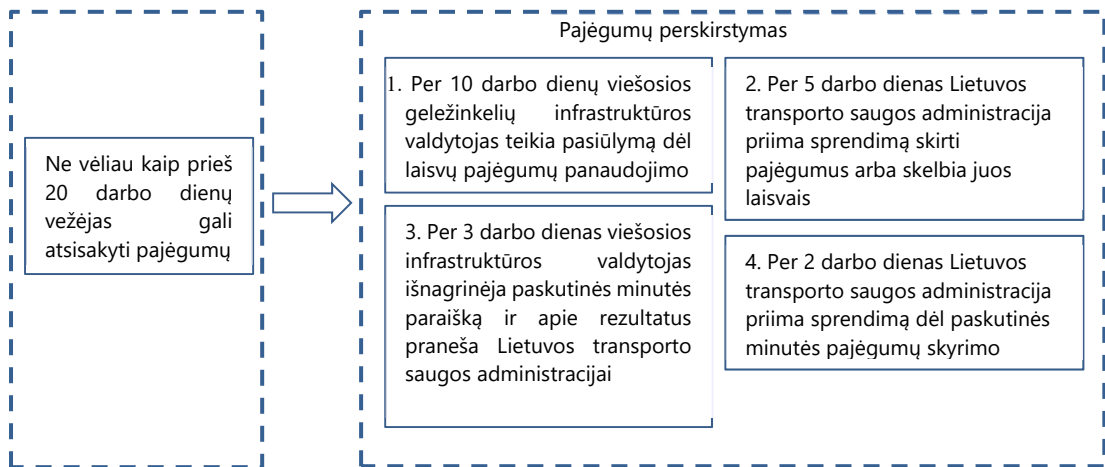
59. Neužtikrinus skirtų ir naudojamų pajėgumų kontrolės, nesudaromos sąlygos kitiems vežėjams pasinaudoti nenaudojamais pajėgumais.

⁷² Vyriausybės 2004-05-19 nutarimu Nr. 610 patvirtintos Užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą apskaičiavimo ir skelbimo, konkrečios geležinkelio įmonės (vežėjo) mokėtino užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dydžio apskaičiavimo ir mokėjimo taisyklės, 26 p.

⁷³ Ten pat.

60. Be to, audito metu nustatėme, kad pagal galiojančias taisykles⁷⁴ atsisakyti vežėjams skirtų pajėgumų perskirstymas gali trukti per ilgai (žr. 7 pav.).

7 pav. Nenaudojamų pajėgumų perskirstymo schema

Šaltinis – Valstybės kontrolė

61. Vežėjui atsisakius pajėgumų prieš 20 darbo dienų iki jų panaudojimo, 15 darbo dienų užtrukę informacijos apie laisvus pajėgumus paskelbimas. Kitiems vežėjams jų paprašyti, geležinkelių infrastruktūros valdytojui išnagrinėti paraiškas ir Lietuvos transporto saugos administracijai priimti sprendimus reikia per 5 darbo dienas. Laisvų pajėgumų paprašęs vežėjas atsakymą dėl galimybės pasinaudoti viešąja geležinkelių infrastruktūra gautų tą pačią dieną, kai reikėtų vežti krovinius ar keleivius.
62. Taigi, šiuo metu galiojanti pajėgumų skyrimo, panaudojimo ir perskirstymo sistema neužtikrina efektyvaus viešosios geležinkelių infrastruktūros naudojimo, todėl jos valdytojas negauna maksimalių pajamų.

4. VIEŠOSIOS GELEŽINKELIŲ INFRASTRUKTŪROS VALDYTOJO TURTAS TURI GENERUOTI DAUGIAU PAJAMŲ

63. Valstybės turtas turi būti valdomas, naudojamas ir juo disponuojama rūpestingai, užtikrinant visuomenės interesų tenkinimą, kad sprendimais, susijusiais su šio turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, būtų siekiama maksimalios naudos visuomenei⁷⁵. Susisiekimo ministerija, kaip viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytoji perduoto valstybės turto patikėtoja, privalo nuolat kontroliuoti valdytojo veiklą⁷⁶, o valdytojas – kartą per kalendorinius metus teikti jai perduoto turto valdymo ir naudojimo ataskaitą ir

⁷⁴ Vyriausybės 2004-05-19 nutarimu Nr. 611 patvirtintos Viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų skyrimo taisyklės, 14 ir 65 p.

⁷⁵ Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas, 9 str. 1, 2 p.

⁷⁶ Susisiekimo ministerijos ir AB „Lietuvos geležinkeliai“ viešosios geležinkelių infrastruktūros turto perdavimo patikėjimo teise ir šio turto įregistravimo Nekilnojamojo turto registre 2007-12-12 sutartis Nr. 5-40/SK-354, 13.1 p.

valdytojo gautų pajamų ir patirtų sąnaudų ataskaitą⁷⁷. Be to, ministerija yra įsipareigojusi per ne ilgesnį nei 5 metų laikotarpį užtikrinti viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo ne tik pagrindinės veiklos pajamų, bet ir papildomų pajamų iš komercinės veiklos ir sąnaudų balansą⁷⁸.

64. Atlikdami auditą laikėmės nuostatų, kad:

- viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas privalo turėti tiek turto, kiek pakanka jo funkcijoms atlikti, o likęs turtas turi duoti ekonominės naudos;
- kasmet šios infrastruktūros valdytojas atsiskaito Susisiekimo ministerijai už perduoto turto valdymą ir naudojimą, o ministerija sistemingai analizuoja valdytojo finansines galimybes, perduoto valstybės turto valdymo rizikas, siekdama efektyviau jį panaudoti.

4.1. Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas neišnaudoja patikėjimo teise valdomo turto potencialo

22 proc. nekilnojamojo turto ploto perduota naudotis kitiems AB „Lietuvos geležinkeliai“ struktūriniais padaliniais už mažesnę nei rinkos kainą

65. 2017-12-31 duomenimis, Geležinkelių infrastruktūros direkcija patikėjimo teise valdė 1 177 vnt. pastatų (administracinės, gamybinės ir negamybinės paskirties), kurių bendras plotas – 214,2 tūkst. kv. m, o bendra vertė – 43,3 mln. Eur.
66. Atlikę nekilnojamojo turto naudojimo analizę nustatėme, kad trečdalis (31 proc.) šių pastatų plotų perduota naudotis kitiems AB „Lietuvos geležinkeliai“ struktūriniais padaliniais arba išnuomota kitiems subjektams, iš jų: struktūriniais padaliniais perduota naudotis 22 proc. (46,4 tūkst. kv. m) Geležinkelių infrastruktūros direkcijos valdomų patalpų ploto, o kitiems subjektams – 9 proc. (19,2 tūkst. kv. m).
67. Pasitaiko atvejų, kad didžioji pastato dalis (60–80 proc.) perduota naudotis kitiems AB „Lietuvos geležinkeliai“ struktūriniais padaliniais.

Pastatų, perduotų naudotis kitiems LG struktūriniais padaliniais, pavyzdžiai

- Administracinės paskirties pastato (bendras plotas – 11,9 tūkst. kv. m), Mindaugo 12, Vilniuje, 81 proc. (9,6 tūkst. kv. m) ploto naudoja kiti LG struktūriniai padaliniai, 3 proc. (0,4 tūkst. kv. m) yra išnuomota, o 16 proc. (1,9 tūkst. kv. m) naudoja Geležinkelių infrastruktūros direkcija.
- Administracinės paskirties pastato (bendras plotas – 1,09 tūkst. kv. m), esančio Dapšių k., Mažeikių r., 76 proc. (0,83 tūkst. kv. m) ploto naudoja kiti LG struktūriniai padaliniai, o likusius 24 proc. (0,26 tūkst. kv. m) – Geležinkelių infrastruktūros direkcija.
- Administracinės paskirties pastato (bendras plotas – 1,76 tūkst. kv. m), esančio Geležinkelio g. 2A, Klaipėdoje, 65 proc. (1,14 tūkst. kv. m) ploto naudoja kiti LG struktūriniai padaliniai, o likusius 35 proc. (0,62 tūkst. kv. m) – Geležinkelių infrastruktūros direkcija.

⁷⁷ Susisiekimo ministerijos ir AB „Lietuvos geležinkeliai“ viešosios geležinkelių infrastruktūros turto perdavimo patikėjimo teise ir šio turto įregistravimo Nekilnojamojo turto registre 2007-12-12 sutartis Nr. 5-40/SK-354, 14.10 p.

⁷⁸ Geležinkelių transporto kodeksas, 23 str. 16 d.

68. Atkreiptinas dėmesys, kad Susisiekimo ministerija, perduodama patikėjimo teise valdyti valstybės turtą, neįvertino, kiek iš tikrųjų reikia turto viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijoms atlikti.
69. Atlikdami auditą laikėmės nuostatos, kad kitiems AB „Lietuvos geležinkeliai“ struktūriniais padaliniais perduoto naudotis nekilnojamojo turto naudojimo įkainis turi atitikti rinkos kainas⁷⁹ ir duoti ekonominės naudos.
70. Išanalizavę, kaip apskaičiuojamas įkainis už naudojimąsi nekilnojamoju turtu, nustatėme, kad struktūriniai padaliniai Geležinkelių infrastruktūros direkcijai padengia tik faktines šio turto eksploatavimo sąnaudas. Struktūriniais padaliniais teikiamų paslaugų įkainis galėtų būti lygus faktinėms sąnaudoms tik tada, jeigu teikiama paslauga būtų unikali, t. y. tokios paslaugos Lietuvos rinkoje nėra ir ji teikiama vienu bendrovės padalinių kitiems. Tačiau analogiško nekilnojamojo turto nuomos paslaugą teikia ir kiti šalies ūkio subjektai.
71. Palyginus 2017 m. struktūriniais padaliniais apskaičiuotą naudojimosi turtu įkainį su išorės klientams šiose patalpose nuomojamo ploto vidutinėmis kainomis, nustatyta, kad šis įkainis yra nuo 3 iki 7 kartų mažesnis (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Patalpų nuomos kainų palyginimo pavyzdžiai

Pastato paskirtis	Pastato adresas	Naudoja kiti LG struktūriniai padaliniai		Išnuomotas išorės klientams	
		patalpų plotas, kv. m	įkainis, Eur/kv. m	patalpų plotas, kv. m	vidutinė kaina, Eur/kv. m
Geležinkelio stoties	Geležinkelio g. 16, Vilnius	1 035,68	3,26	1 134,21	10,32
Geležinkelio stoties	M. K. Čiurlionio g. 16, Kaunas	521,37	0,41	216,1	2,67
Geležinkelio stoties	Priestočio g. 1, Klaipėda	393,08	0,52	234,7	2,0

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos pateiktus duomenis

72. Audito metu Geležinkelių infrastruktūros direkcija pateikė paaiškinimą dėl naudojimosi nekilnojamoju turtu paslaugos įkainio nustatymo.

Geležinkelių infrastruktūros direkcijos paaiškinimas

Bendrovėje laikoma, kad ilgalaikio turto naudojimo paslauga ir ilgalaikio turto nuomos paslauga yra dvi skirtingos paslaugos, nes:

- ilgalaikio turto naudojimo paslauga teikiama vienu bendrovės padalinių kitiems ir neteikiama išorės klientams;
- ilgalaikio turto nuomos paslauga teikiama tik išorės klientams ir neteikiama bendrovės viduje.

Ilgalaikio turto naudojimo įkainis nustatomas įvertinus faktines sąnaudas ir neatsižvelgiant į tai, kad tame pačiame pastate yra teikiama kita – ilgalaikio turto nuomos – paslauga.

73. Mūsų nuomone, valstybės nekilnojamasis turtas, kuris nenaudojamas valstybės funkcijoms atlikti, turi generuoti pelną. Kadangi viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo pajamos turi būti naudojamos jo veiklai finansuoti, o valstybė turi užtikrinti jo pajamų ir sąnaudų balansą⁸⁰, todėl Geležinkelių infrastruktūros direkcija iš jai perduoto valstybės turto turi uždirbti kaip galima daugiau. Direkcija pritaria, kad patalpų įkainis turi būti nustatytas pagal rinkos kainas.

⁷⁹ Susisiekimo ministro 2012-01-03 įsakymu Nr. 3–3 patvirtinti Geležinkelių transporto veiklų apskaitos ir ataskaitų rinkinio rengimo reikalavimai, 9.1.1 p.

⁸⁰ Geležinkelių transporto kodeksas, 23 str. 16 d.

Kai kurie geležinkelio stotyse esantys pastatai ir statiniai nenaudojami

74. Geležinkelių infrastruktūros direkcijos duomenimis, 2017 m. iš viso buvo 139 geležinkelio stotys, iš jų: 107 veikiančios ir 32 uždarytos. Direkcija valdo valstybei priklausančius pastatus ir statinius, esančius šiose stotyse.
75. Siekdami įvertinti, kaip naudojami geležinkelio stočių pastatai ir statiniai, jų apžiūrai atlikti atsirinkome 28 stotis nejudriuose geležinkelio ruožuose: 19 veikiančių ir 9 uždarytas.
76. Audito metu atlikę atsirinktų stočių apžiūrą nustatėme, kad:
- Uždarytose stotyse esantis nekilnojamoji turtas nenaudojamas, o sprendimų dėl tolesnio jo naudojimo priėmimas užsitęsė (žr. 4 priedą):
 - sprendimai dėl 4-iose geležinkelio stotyse, kurios uždarytos 1986–2010 m., esančio turto vis dar nepriimti;
 - sprendimai dėl 4-iose geležinkelio stotyse, kurios uždarytos 2001–2003 m., esančių nereikalingų pastatų ir statinių perdavimo savivaldybėms ir VĮ Turto bankui buvo priimti 2016–2017 m., bet nekilnojamoji turtas vis dar neperduotas.

Geležinkelių infrastruktūros direkcija paaiškino, kad sprendimai dėl nenaudojamo nekilnojamojo turto perdavimo nebuvo priimti, nes tik nuo 2013 m. Geležinkelių transporto kodekse įtvirtinta nuostata⁸¹, kad sprendimus dėl viešosios geležinkelių infrastruktūros objektų pripažinimo nereikalingais arba netinkamais (negalimais) naudoti priima viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas.

- Veikiančiose 5-iose geležinkelio stotyse Geležinkelių infrastruktūros direkcija, optimizavusi veiklos sąnaudas, persikėlė į renovuotus, mažesnius pastatus, todėl senieji stočių pastatai AB „Lietuvos geležinkeliai“ padalinių veiklai nereikalingi (žr. 7 lentelę). Tai dažniausiai kaimo vietovėse esantys pastatai, pritaikyti keleiviams. Jie dideli, arti geležinkelio kelių, erdvios laukimo salės, todėl jų nuoma nėra paklausia. Be to, pagal Statybos įstatymą⁸² statinių naudotojai, šiuo atveju – direkcija, privalo atlikti statinio techninę priežiūrą, vykdyti organizacines ir technines priemones jo techninei būklei palaikyti.

7 lentelė. Nereikalingo nekilnojamojo turto, esančio geležinkelio stotyse, pavyzdžiai

Geležinkelio stoties pavadinimas	paskirtis	skaičius, vnt.	Pastatų ir statinių				
			iš viso:	plotas, kv. m			
				naudojamas LG veikloje	išnuomotas	nenaudojamas LG veikloje	
Rimkų	Paslaugų, gamybos / pramonės, transporto, sandėliavimo, kita	6	1 176,78	662,66	181,09	332,28	
Stoniškių	Transporto, sandėliavimo, kita	5	761,84	532,03	–	229,81	
Kuršėnų	Administracinė, transporto	3	678,84	74,87	374,94	229,03	
Ventos	Administracinė, transporto, kita	5	298,65	166,85	131,80	–	
Utenos	Administracinė, sandėliavimo, garažų, kita	4	1 921,20	265,04	–	1 656,16	

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos pateiktus duomenis

⁸¹ Ten pat, 23 str. 5 d.

⁸² Statybos įstatymas, 47, 48, 49, 50 str.

77. Dalis Geležinkelių infrastruktūros direkcijos valdomo nekilnojamojo turto yra nenaudojama. Direkcija siekia sumažinti veiklos sąnaudas, bet vis dar moka už nenaudojamų stočių pastatų ir statinių priežiūrą, todėl jų valdymas direkcijai nuostolingas.

4.2. Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas vykdo su pagrindinėmis funkcijomis nesusijusias nuostolingas veiklas, kurios blogina jo veiklos rezultatus

78. Geležinkelių infrastruktūros direkcija, be pagrindinės – viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymo – veiklos, teikia ir su ja nesusijusias paslaugas (pvz.: butų nuoma gyventojams, elektros ir geriamojo vandens tiekimo paslaugos), kurios kasmet direkcijai generuoja daugiau kaip 370 tūkst. Eur nuostolių.

Geriamojo vandens ir elektros tiekimo paslaugos yra nuostolingos

79. Geležinkelių infrastruktūros direkcija teikia elektros ir geriamojo vandens tiekimo paslaugas 2 786 fiziniams ir juridiniams asmenims (vartotojams), iš jų: 2 400 – elektros energijos tiekimo paslaugas; 386 – geriamojo vandens tiekimo paslaugas. Apie 40 proc. šių paslaugų vartotojų yra Vilniuje.

Geležinkelių infrastruktūros direkcijos paaiškinimas

Tai istoriškai susiklosčiusios socialinės paslaugos, kurių viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas iš karto neturi galimybių atsisakyti, bet vykdo priemones ir atlieka veiksmus dėl jų perdavimo tiesioginiams šių paslaugų teikėjams.

80. Direkcija, siekdama optimizuoti vykdomas funkcijas ir patiriamas sąnaudas, 11-ai savivaldybių⁸³ perdavė jų teritorijoje esančius bendrovės valdomus geriamojo vandens tiekimo įrenginius. Perdavus, gyventojams geriamąjį vandenį tiekia savivaldybių įmonės. Bendrovė 2018 m. šias paslaugas vis dar teikia 218 vartotojų, nes Vilniaus m. savivaldybės įmonė UAB „Vilniaus vandenys“ atsisakė perimti AB „Lietuvos geležinkeliai“ valdomą vandenvietę ir senus tinklus kaip nereikalingus ir ekonomiškai nenaudingus. Buvo susitarta su savivaldybe⁸⁴, kad UAB „Vilniaus vandenys“ 2018–2019 m. prijungs AB „Lietuvos geležinkeliai“ vartotojus prie centralizuotų Vilniaus miesto vandentiekio tinklų, neperimdami jos valdomo turto.
81. Direkcija ne kartą ėmėsi iniciatyvos atsisakyti elektros tiekimo fiziniams ir juridiniams asmenims paslaugos. Buvo siūlyta parduoti⁸⁵ elektros tinklus energijos skirstymo operatoriui arba prijungti vartotojus prie operatoriaus valdomų tinklų. Direkcija audito metu nurodė, kad vartotojų prijungimas prie minėtų tinklų yra finansiškai nuostolingas, nes reikia nutiesti naujus tinklus iki operatoriaus valdomų tinklų. Šiuo atveju bendrovė turi apmokėti projektavimo darbų išlaidas ir 20–40 proc. darbų vertės. Dėl šių priežasčių galutinių sprendimų dėl vartotojų prijungimo prie minėtų tinklų nėra priimta.

⁸³ Šalčininkų, Švenčionių, Trakų, Elektrėnų, Jonavos, Lazdijų, Šiaulių, Radviliškio, Rokiškio, Šiaulių ir Kauno m.

⁸⁴ Vilniaus miesto savivaldybės administracijos 2015-10-19 raštas Nr. A51-99170/15(3.3.10.1-EM4) „Dėl geriamojo vandens tiekimo paslaugų užtikrinimo“ LG.

⁸⁵ AB „Lietuvos geležinkeliai“ raštai AB „LESTO“ dėl elektros energijos objektų išpirkimo: 2014-09-09 Nr. 2-3638, 2015-03-12 Nr. 2-977, 2015-04-20 Nr. 2-1504.

82. Taigi, viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas, teikdamas su jo funkcijomis nesusijusias paslaugas, patiria nuostolių ir didina savo administracinę našta.

Gyventojai nemokamai naudojami valstybine žeme

83. 2017 m. Geležinkelių infrastruktūros direkcija buvo išnuomojusi 48 butus, kurių bendras plotas –2,4 tūkst. kv. m. Jie įrengti veikiančių arba jau neveikiančių geležinkelio stočių negyvenamosios paskirties pastatuose. 30 butų (iš 48) išnuomota asmenims, nesusijusiems su geležinkelių veikla. Likusiuose butuose gyvena esami ar buvę bendrovės darbuotojai.

84. Atlikę nuomos sutarčių analizę, nustatėme, kad:

- 75 proc. (36 iš 48) nuomos sutarčių yra neterminuotos. Jos turto valdytoju apriboja galimybę priimti optimalius turto valdymo sprendimus, nes ilgiau užtrunka jų nutraukimas, patalpų atlaisvinimas ir grąžinimas nuomotojui.
- Apskaičiuota 1 kv. m nuomos kaina (išskyrus vieną butą) nesiekia 1 Eur per mėnesį.

Butų nuomos kainos, skaičiuojant už 1 kv. m, pavyzdžiai

Klaipėdos regione (Aukštvilkių k. 1A geležinkelio stotis, Tauragės r.) išnuomoti 3 butai (bendras plotas – 219,68 kv. m), kurių 1 kv. m nuomos kaina yra 0,15 Eur.

Vilniaus regione (Jašiūnų geležinkelio stotis, Stoties g. 1, Šalčininkų r.) išnuomotas 59,48 kv. m butas, kurio 1 kv. m nuomos kaina yra 0,21 Eur.

85. Geležinkelių infrastruktūros direkcijos darbuotojai turi prižiūrėti šį turtą, tikrinti jo būklę, kontroliuoti, kaip mokami nuomos, komunaliniai mokesčiai, užtikrinti pastatų techninę priežiūrą ir kita. Tokiu būdu didinama administracinė našta direkcijos darbuotojams.

86. Geležinkelio kelių ir jų įrenginių apsaugos zonoje draudžiama naudoti žemę ne pagal nustatytą paskirtį⁸⁶.

87. Audito metu atliekant nekilnojamojo turto apžiūrą nustatyta, kad pasitaiko atvejų, kai geležinkelio stočių gyventojai, kurie nuomojasi butus, nemokamai naudojami valstybės žeme (sodina daržus, stato šiltnamius, sandėliukus, tveria tvoras).

88. Geležinkelių infrastruktūros direkcija iki audito organizuotų apžiūrų metu nustatė, kad esama neteisėto valstybinės žemės naudojimo atvejų, ir ėmėsi veiksmų, kad pažeidimai būtų pašalinti: 2017 m. atliko valstybės žemės, esančios geležinkelio kelių ir jų įrenginių apsaugos zonoje, naudojimo vertinimą. Direkcija nustatė iš viso 256 valstybės žemės naudojimo pažeidimus: Vilniaus geležinkelio infrastruktūros filiale – 44, Kauno – 94, Šiaulių – 56, Klaipėdos – 62 žemės sklypai naudoti ne pagal paskirtį (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Nustatyti neteisėto valstybės žemės naudojimo atvejai

Geležinkelių infrastruktūros direkcijos filialo pavadinimas	Nustatyti neteisėto valstybės žemės naudojimo atvejai	
	skaičius, vnt.	pavyzdžiai
Vilniaus	44	Pastatyti privatūs gyvenamieji namai su ūkiniais pastatais, turistiniai nameliai, šiltnamiai, kiti kiemo statiniai, dirbama žemė, sukrautas metalo laužas, šiukšlės.
Kauno	94	Pastatyti sodo nameliai, ūkiniai ir kiemo statiniai, dirbama žemė.
Klaipėdos	62	Dirbama žemė.

⁸⁶ Vyriausybės 1992-05-12 nutarimu Nr. 343 patvirtintos Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos, 8.1.2 p.

Geležinkelių infrastruktūros direkcijos filialo pavadinimas	Nustatyti neteisėto valstybės žemės naudojimo atvejai	
	skaičius, vnt.	pavyzdžiai
Šiaulių	56	Pažeidimai nenurodyti.
Iš viso:	256	

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos pateiktus duomenis

89. Geležinkelių infrastruktūros direkcija, iš savo filialų gavusi susistemintą informaciją apie valstybinės žemės naudojimo ne pagal paskirtą atvejus, kreipėsi į Nacionalinės žemės tarnybos teritorinius skyrius, kurie organizuoja ir vykdo žemės naudojimo valstybinę kontrolę⁸⁷. Skyriai, dalyvaujant direkcijos įgaliotiems asmenims, pirmiausia organizavo ir atliko žemės naudojimo patikrinimus Šiaulių geležinkelio infrastruktūros filialui priskirtuose sklypuose. Patikrinimo rezultatai įforminti patikrinimo aktuose: išdėstyti nustatyti faktai ir pateiktos išvados dėl valstybinės žemės atlaisvinimo. Kituose filialuose patikrinimai dar nėra atlikti.

Susisiekimo ministerija daugiau dėmesio turi skirti valstybės perduoto turto valdymui

90. Valstybė yra įsipareigojusi per ne ilgesnį nei 5 metų laikotarpį užtikrinti viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo pajamų ir sąnaudų balansą.⁸⁸ Susisiekimo ministerija iki 2018-06-01 vis dar nebuvo parengusi viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo išlaidų ir pajamų balansavimo tvarkos, kuri leistų nustatyti valstybės biudžeto lėšų, skirtų viešajai geležinkelių infrastruktūrai valdyti, poreikio pagrįstumą.
91. Susisiekimo ministerija privalo kontroliuoti valstybės perduoto turto valdymą ir naudojimą⁸⁹, tačiau kontrolės procedūrų nėra patvirtinusi. Geležinkelių infrastruktūros direkcija ministerijai neteikia perduoto turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo ataskaitų, kurių pagrindu būtų galima atlikti analizes, nustatyti ir vertinti galimas rizikas, priimti su tuo susijusius sprendimus. Ministerija privalo kontroliuoti viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo gautas pajamas ir patirtas sąnaudas⁹⁰, tačiau to taip pat nedaro.

Susisiekimo ministerijos paaiškinimas dėl ataskaitų teikimo

Susisiekimo ministerija neturi AB „Lietuvos geležinkeliai“ teiktų ataskaitų, susijusių su viešosios geležinkelių infrastruktūros turto valdymu.

92. Ministerijai nesiėmus veiksmų, egzistuoja rizika, kad turto valdymo problemų, generuojančių Geležinkelių infrastruktūros direkcijai nuostolius, bus ir toliau.

⁸⁷ Žemės įstatymas, 32 str. 3 d. 9 p. ir 36 str. 1 d.

⁸⁸ Geležinkelių transporto kodeksas, 23 str. 16 d.

⁸⁹ Susisiekimo ministerijos ir AB „Lietuvos geležinkeliai“ viešosios geležinkelių infrastruktūros turto perdavimo patikėjimo teise ir šio turto įregistravimo Nekilnojamojo turto registre 2007-12-12 sutartis Nr. 5-40/SK-354, 13.1 p.

⁹⁰ Ten pat, 14.10 p.

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai*	Rekomendacijos įgyvendinimo ir informavimo apie įgyvendinimą data*
1	Siekiant, kad būtų įgyvendintas esminių viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijų nepriklausomumas, būtina užtikrinti, kad įmokas už minimalųjį prieigos paketą ne tik nustatytų, bet ir surinktų nuo vežėjų nepriklausomos įstaigos ar įmonės.	Susisiekimo ministerijai	1. Inicijuoti Lietuvos Respublikos geležinkelių transporto kodekso 3, 4(1), 5, 6(1), 7, 7(1), 9, 10, 14, 23, 23(1), 24, 25, 26, 28, 29, 30(1), 30(2), 30(3), 30(4), 33 straipsnių ir priedo pakeitimo, Kodekso papildymo 24(1), 24(2), 24(3), 24(4), 25(1), 25(2), 29(1), 29(2), 29(3), 29(4), 29(5), 29(6), 29(7) ir 29(8) straipsniais įstatymo projekto, kuriame numatyta, kad viešąją geležinkelių infrastruktūrą valdo atskira įmonė, svarstymą Lietuvos Respublikos Seime. 2. Parengti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-05-19 nutarimo Nr. 610 „Dėl Užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą apskaičiavimo ir skelbimo, konkretios geležinkelio įmonės (vežėjo) mokėtino užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dydžio apskaičiavimo ir mokėjimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo projektą, numatant, kad įmokas surenka nuo geležinkelio įmonės (vežėjo) nepriklausantis subjektas, ir inicijuoti jo svarstymą.	2020-06
2	Siekiant užtikrinti veiksmingesnį viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų panaudojimą, įdiegti pajėgumų naudojimo kontrolės sistemą ir pakeisti vežėjų atsisakytų naudoti pajėgumų persikirstymo kitiems vežėjams procedūras.	Susisiekimo ministerijai	Parengti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-05-19 nutarimo Nr. 611 „Dėl Viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų skyrimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo projektą, nustatant: – apmokėjimo už rezervuotus bet nepanaudotus pajėgumus tvarką, – subjektą, atsakingą už paskirtų pajėgumų naudojimo stebėseną ir analizę, – lankstesnį atsisakytų pajėgumų persikirstymo mechanizmą, numatant trumpesnį prašymų nagrinėjimo terminą, įvairesnes prašymų pateikimo alternatyvas.	2020-01
3	Siekiant užtikrinti tikslų viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo tiesioginių išlaidų priskyrimą traukinių eismo įmokai, atskirti geležinkelių paslaugų įrenginius nuo viešosios geležinkelių infrastruktūros.	Susisiekimo ministerijai	1. Užtikrinti, kad viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas parengtų išlaidų, kurios tiesiogiai patiriamos dėl traukinių eksploatavimo, priskyrimo (paskirstymo) metodiką. 2. Pakeisti Viešosios geležinkelių infrastruktūros turto perdavimo patikėjimo teise sutartį. 3. Sudaryti Valstybei nuosavybės teise priklausančių geležinkelių paslaugų įrenginių perdavimo patikėjimo teise sutartį.	2019-06 2020-06 2020-06
4	Siekiant sukurti nuoseklią, nuolat veikiančią viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo veiklos priežiūros sistemą: 4.1. parengti ir patvirtinti tvarką, pagal kurią viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas rengtų ir teiktų jam perduoto turto valdymo,	Susisiekimo ministerijai	1. Parengti susisiekimo ministro įsakymą, kuriame būtų nustatyta viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui perduoto turto valdymo, naudojimo ir gautų pajamų bei patirtų sąnaudų ataskaitų teikimo periodiškumas, šių ataskaitų forma, viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo išlaidų ir pajamų balansavimo tvarka. 2. Įpareigoti viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytoją kiekvienais kalendoriniais metais teikti pirmame punkte nurodytas ataskaitas, atliekant	2019-06

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai*	Rekomendacijos įgyvendinimo ir informavimo apie įgyvendinimą data*
	naudojimo ir gautų pajamų bei patirtų sąnaudų ataskaitas;		analizę ir nurodant valstybės biudžeto lėšų poreikį. Siekiant įvertinti valstybės biudžeto lėšų, skirtų viešajai geležinkelių infrastruktūrai valdyti, poreikio pagrįstumą, atlikti auditą.	2020-01
	4.2. numatyti priemonės, užtikrinančias viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytoji perduoto turto valdymo ir naudojimo bei jo veiklos analizę;		3. Pavesti vienam iš Susisiekimo ministerijos administracijos padalinių atlikti pateiktų ataskaitų analizes ir teikti rekomendacijas ministerijos vadovybei.	2020-01
	4.3. parengti viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo išlaidų ir pajamų balansavimo tvarką, kuri leistų nustatyti valstybės biudžeto lėšų, skirtų viešajai geležinkelių infrastruktūrai valdyti, poreikio pagrįstumą.			

* – priemonės ir terminus rekomendacijoms įgyvendinti pateikė Susisiekimo ministerija.

Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:

Vandens ir geležinkelių transporto politikos departamento Geležinkelių transporto skyriaus patarėja, vykdanči skyriaus vedėjos funkcijas, Jurgita Norkienė
tel. (8 5) 239 3964, el. p. jurgita.norkiene@sumin.lt

Ekonomikos audito departamento direktorius

Julius Lukošius

Ekonomikos audito departamento vyriausioji valstybinė auditorė

Giedrė Piktelytė

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Viešosios geležinkelių
infrastruktūros valdymas“
1 priedas

Santrumpos ir sąvokos

LG – akcinė bendrovė „Lietuvos geležinkeliai“.

Susisiekimo ministerija – Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija.

Vežėjas – geležinkelio įmonė (vežėjas) – licencijuota įmonė (juridinis asmuo, kita organizacija, juridinio asmens, kitos organizacijos filialas), kurios veikla yra teikti keleivių, bagažo ir (ar) krovinių vežimo geležinkelių transportu vietiniais ir (ar) tarptautiniais maršrutais paslaugas ir užtikrinti trauką, taip pat įmonė (juridinis asmuo, kita organizacija, juridinio asmens, kitos organizacijos filialas), kuri užtikrina tik trauką.

Geležinkelių infrastruktūros direkcija – akcinės bendrovės „Lietuvos geležinkeliai“ struktūrinis padalinys, atliekantis viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijas ir neteikiantis keleivių ir krovinių vežimo paslaugų.

Geležinkelio kelias – inžinerinis statinys, kurį sudaro žemės sankasa, viršutinė kelio konstrukcija (antpilo sluoksnis, pabėgiai, bėgiai) ir kiti inžineriniai įrenginiai.

Geležinkelių infrastruktūra – geležinkelio keliai, išskyrus geležinkelio kelius, esančius geležinkelių riedmenų techninės priežiūros atlikimo vietose (depuose, cechuose, dirbtuvėse), kiti statiniai, geležinkelių infrastruktūros objektų užimama žemė, įranga ir įrenginiai, būtini geležinkelių transporto eismui organizuoti ir valdyti bei geležinkelių transporto eismo saugai užtikrinti.

Geležinkelių infrastruktūros valdytojas – juridinis asmuo, kita organizacija, juridinio asmens, kitos organizacijos filialas ar fizinis asmuo, teisėtu pagrindu valdantys geležinkelių infrastruktūrą.

Geležinkelių paslaugų įrenginio operatorius – fizinis ar juridinis asmuo, kita organizacija, juridinio asmens, kitos organizacijos filialas, kurie yra atsakingi už vieno ar daugiau geležinkelių paslaugų įrenginių valdymą arba vienos ar daugiau paslaugų, teikiamų geležinkelių paslaugų įrenginiuose, teikimą geležinkelio įmonėms (vežėjams).

Geležinkelių paslaugų įrenginys – įrenginys, įskaitant žemės sklypą, įrangą ir statinį, kuris buvo specialiai paruoštas, kad būtų galima teikti vieną ar daugiau paslaugų, teikiamų Lietuvos Respublikos geležinkelių transporto kodekso 301 straipsnyje nurodytuose įrenginiuose.

Geležinkelių tinklas – visa geležinkelių infrastruktūra.

Minimalusis prieigos paketas – paslaugos, kurias sudaro prašymų skirti viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumus tvarkymas; teisės naudotis viešąja geležinkelių

infrastruktūra pagal paskirtus viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumus, taip pat iešmais, elektros energijos tiekimo įrenginiais traukos srovei užtikrinti tuo atveju, kai yra tokie įrenginiai, suteikimas; traukinių eismo valdymas, kuris apima ir signalizavimą, reguliavimą, traukinių eismo tvarkymą; informacijos apie traukinių judėjimą, taip pat visos kitos informacijos, reikalingos norint pradėti teikti paslaugą arba paslaugai, kuriai buvo skirti viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumai, teikti, perdavimas ir teikimas.

Perpildyta viešoji geležinkelių infrastruktūra – infrastruktūra, kurioje negali būti patenkinta visa viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų paklausa tam tikru metu, net ir derinant paraiškas skirti tuos pačius viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumus.

Postovio geležinkelio kelias – geležinkelio kelias, skirtas geležinkelių riedmenims laikinai (kol bus paskirstyti tarp traukinio reisų) stovėti.

Privažiuojamasis geležinkelio kelias – fizinių ir juridinių asmenų veiklai vykdyti skirtas geležinkelio kelias, tiesiogiai ar per kitus geležinkelio kelius sujungtas su geležinkelio stotimi.

Tarnybinis traukinių tvarkaraštis – traukinių ir geležinkelių riedmenų eismo geležinkelių tinkle per laikotarpį, kurį tas tvarkaraštis galioja, planas.

Traukinio linija – maršrutas, kuriuo traukinys nustatytu laiku gali važiuoti tarp skirtingų geležinkelio stočių ar geležinkelio stoties ir valstybės sienos.

Užmokestis už minimalųjį prieigos paketą – geležinkelio įmonių (vežėjų) mokama suma už minimalųjį prieigos paketą, kuris yra būtinas geležinkelio įmonėms (vežėjams), kai jos (jie) teikia keleivių, bagažo ir (ar) krovinių vežimo vietiniais ir (ar) tarptautiniais maršrutais paslaugas.

Viešoji geležinkelių infrastruktūra – geležinkelių infrastruktūra, skirta viešiesiems ir ūkio subjektų poreikiams tenkinti – keleiviams, bagažui ir (ar) kroviniams vežti, manevruoti ir (ar) važiuoti į geležinkelių infrastruktūros objektų statybos, remonto ir (ar) techninės priežiūros darbų atlikimo vietą ir iš jos.

Viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumas – galimybė traukinių eismo grafike numatyti traukinio linijas, kurios gali būti skirtos geležinkelio įmonei (vežėjui) tam tikroje viešosios geležinkelių infrastruktūros dalyje naudotis tam tikrą laikotarpį.

Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymo sistema – viešosios geležinkelių infrastruktūros valdymas ir kontrolė bei geležinkelių rinkos reguliavimas.

Audito apimtis ir metodai

Audito apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar viešoji geležinkelių infrastruktūros valdymo sistema, skirta viešiesiems ir ūkio subjektų poreikiams tenkinti – keleiviams ir kroviniams geležinkeliais vežti, veikia efektyviai.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar užtikrinamas tinkamas viešosios geležinkelių infrastruktūros funkcionavimas;
- ar tiksliai apskaičiuojama užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dalis – traukinių eismo įmoka vežėjams;
- ar sudarytos nediskriminacinės sąlygos naudotis viešąja geležinkelių infrastruktūra;
- ar valdant viešąją geležinkelių infrastruktūrą išlaikomas šios infrastruktūros valdytojo veiklos pajamų ir sąnaudų balansas.

Audituojamieji subjektai – Susisiekimo ministerija, nes formuoja valstybės politiką, kontroliuoja jos įgyvendinimą geležinkelių transporto srityje, įgyvendina viešosios geležinkelių infrastruktūros savininko teises ir pareigas; AB „Lietuvos geležinkeliai“, nes įgyvendina viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojos funkcijas. Buvo renkama informacija iš Lietuvos transporto saugos administracijos, kuri skiria pajėgumus, nustato užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dydį ir kt., ir iš geležinkelių transporto rinkos reguliuotojo funkcijas atliekančių įstaigų: Konkurencijos tarnybos (iki 2016-10-31) ir Ryšių reguliavimo tarnybos (nuo 2016-11-01).

Audituojamas laikotarpis – 2015–2017 metai. Siekiant įvertinti pokyčius ir palyginti duomenis, kai kuriais atvejais buvo naudojami 2007–2014 m. faktiniai ir 2018–2027 m. perspektyviniai duomenys.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus⁹¹ ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus⁹².

Audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
1. Geležinkelio keliuose yra susikauptusių uždelstų kapitalinio remonto darbų	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome: <ul style="list-style-type: none"> ● ES direktyvą, kuria sukuriama bendra Europos geležinkelių erdvė; ● Geležinkelių transporto kodeksą; ● Techninio geležinkelių naudojimo nuostatus; ● LG ir Geležinkelių infrastruktūros direkcijos investicijų planavimo ir įgyvendinimo tvarkas; 	Nustatyti, kaip: <ul style="list-style-type: none"> ● organizuojamas investicijų, skirtų viešosios geležinkelio infrastruktūros atnaujinimui ir plėtrai planavimas; ● užtikrinamas pakankamas finansavimas viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijoms įgyvendinti.

⁹¹ Valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymu Nr. V-26 patvirtinti Valstybinio audito reikalavimai.

⁹² 3000-asis TAAIS „Veiklos audito standartas“. Prieiga per internetą: <http://www.vkontrolė.lt/page.aspx?id=350>.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<ul style="list-style-type: none"> ● Nacionalinę susisiekimo plėtros 2014–2022 m. programą; ● Susisiekimo ministro valdymo sričių 2015–2017, 2016–2018 ir 2017–2019 veiklos planus ir jų įgyvendinimo ataskaitas; ● LG 2015–2018 m. ir 2016–2019 m. strateginius veiklos planus ir jų įgyvendinimo ataskaitas; ● Geležinkelių infrastruktūros direkcijos 2018–2022 m. veiklos planą; ● LG ilgalaikę korporatyvinę strategiją 2018–2030 metams; ● Europos Audito Rūmų specialiąją ataskaitą Nr. 08/2016 „Krovininis geležinkelių transportas Europos Sąjungoje: vis dar netinkamame kelyje“; ● „Ernst & Young Baltic Ltd“ parengtą projekto „Rail Baltica“ kaštų ir naudos analizę. 	
	<p><u>Duomenų analizė</u></p> <p>Analizavome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● LG 2015, 2016 ir 2017 metų investicijų planus; ● Geležinkelių infrastruktūros direkcijos 2015–2017 m. įgyvendinamų viešosios geležinkelių infrastruktūros investicinių projektų aprašus; ● LG ir Geležinkelių infrastruktūros direkcijos 2007–2017 m. suvestinius duomenis, kiek investicijų skirta viešosios geležinkelių infrastruktūros projektams įgyvendinti pagal finansavimo šaltinius; ● LG programą „Viešosios geležinkelių infrastruktūros valstybinės reikšmės magistralinių geležinkelių linijų atnaujinimas 2018–2027 metais“; ● Geležinkelių infrastruktūros direkcijos 2015–2016 m. veiklos ataskaitas; ● Geležinkelių infrastruktūros direkcijos 2015–2016 m. ūkinės finansinės veiklos aiškinamuosius raštus; ● Geležinkelių infrastruktūros direkcijos 2015–2017 m. ūkinės finansinės veiklos rodiklių, kitos veiklos, išteklių, kitų papildomų paslaugų, teikiamų ir perkamų vidinių paslaugų plano vykdymo ataskaitas; ● Susisiekimo ministerijos 2013–2017 m. duomenis: ministerijos ir LG sudarytas viešosios geležinkelių infrastruktūros kokybės ir finansavimo užtikrinimo sutartis ir jų vykdymo ataskaitas, raštus dėl viešosios geležinkelių infrastruktūros finansavimo poreikio, valstybės biudžeto lėšų skyrimo LG ir panaudojimo suvestinius duomenis. 	<p>Surinkti auditui reikalingus duomenis, atlikti analizę ir įvertinti, ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● viešosios geležinkelių infrastruktūros būklė atitinka projektinius reikalavimus; ● užtikrinamas pakankamas finansavimas viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijoms įgyvendinti.
	<p><u>Pokalbiai su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Susisiekimo ministerijos Vandens ir geležinkelių transporto politikos departamento ir Biudžeto ir valstybės turto valdymo departamento atstovais; ● LG administracijos departamentų ir skyrių darbuotojais, kurie atsakingi už investicijų į ilgalaikį turtą planavimą ir panaudojimą; ● Geležinkelių infrastruktūros direkcijos atstovais; ● Lietuvos transporto saugos administracijos atstovais. 	<p>Susipažinti su Susisiekimo ministerijos Vandens ir geležinkelių transporto politikos ir Biudžeto ir valstybės turto valdymo departamentų, LG administracijos ir Geležinkelių infrastruktūros direkcijos, Lietuvos transporto saugos administracijos funkcijomis, vykdomomis siekiant užtikrinti viešosios geležinkelių infrastruktūros tinkamą būklę ir pakankamą finansavimą šiai infrastruktūrai atnaujinti.</p>

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
2. Nuo viešosios geležinkelių infrastruktūros neatskirti geležinkelių paslaugų įrenginiai	<p><u>Dokumentų peržiūra</u></p> <p>Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ES direktyvą, kuria sukuriama bendra Europos geležinkelių erdvė; ● Geležinkelių transporto kodeksą; ● Užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą apskaičiavimo ir skelbimo, konkrečios geležinkelio įmonės (vežėjo) mokėtino užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dydžio apskaičiavimo ir mokėjimo taisyklės; ● Susisiekimo ministro įsakymą dėl geležinkelių transporto veiklų apskaitos ir ataskaitų rinkinio rengimo reikalavimų ir šio rinkinio paskelbimo tvarką; ● Valstybinės geležinkelio inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos įsakymus dėl užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą tarifų nustatymo; ● LG direktoriaus įsakymus dėl LG padaliniuose atliekamų darbų ir teikiamų paslaugų savikainos apskaičiavimo metodinių principų; Geležinkelių infrastruktūros direkcijoje atliekamų darbų ir teikiamų paslaugų savikainos apskaičiavimo metodikas; duomenų, reikalingų rinkliavų už viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo teikiamas paslaugas dydžiams nustatyti, pateikimo tvarką; ● Viešosios geležinkelių infrastruktūros 2017–2018 m. tinklo nuostatus. 	Nustatyti, kaip apskaičiuojamos įmokos už naudojimąsi viešąja geležinkelių infrastruktūra.
	<p><u>Duomenų analizė</u></p> <p>Analizavome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Susisiekimo ministerijos ir LG sudarytą Viešosios geležinkelių infrastruktūros turto perdavimo patikėjimo teise ir šio turto įregistravimo Nekilnojamojo turto registre sutartį; ● Geležinkelių infrastruktūros direkcijos Vilniaus regiono geležinkelio stotyse esančių kelių tiesioginių sąnaudų paskirstymą tarp veiklų; ● Geležinkelių infrastruktūros direkcijos geležinkelio stotyse esančių kelių tiesioginių sąnaudų paskirstymo tarp veiklų suvestinę; ● Viešosios geležinkelių infrastruktūros 2015 m. tiesioginių sąnaudų, priskirtų apskaičiuojant 2017–2018 m. traukinių eismo įmoką, suvestinę; ● Geležinkelių infrastruktūros direkcijos teikiamų paslaugų pelningumo 2015 m. ataskaitą. 	Surinkti auditui reikalingus duomenis, atlikti analizę ir įvertinti, ar: <ul style="list-style-type: none"> ● Susisiekimo ministerija, kaip viešosios geležinkelių infrastruktūros savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija, atskyrė viešosios geležinkelių paslaugų įrenginius nuo viešosios geležinkelių infrastruktūros; ● viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo duomenys, būtini transporto eismo įmokai, galiojančiai 2017–2018 m. tarnybiniam traukinių tvarkaraščiui, apskaičiuoti, yra tikslius.
	<p><u>Pokalbiai su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Susisiekimo ministerijos Vandens ir geležinkelių transporto politikos departamento atstovais; ● LG administracijos ir Geležinkelių infrastruktūros direkcijos atstovais; ● Ryšių reguliavimo tarnybos atstovais; ● Lietuvos transporto saugos administracijos atstovais; ● Lietuvos privačių geležinkelių įmonių asociacijos atstovais. 	Susipažinti su Susisiekimo ministerijos Vandens ir geležinkelių transporto politikos departamento, LG administracijos ir Geležinkelių infrastruktūros direkcijos, Lietuvos transporto saugos administracijos funkcijomis, nustatant įmokas už naudojimąsi viešąja geležinkelių infrastruktūra. Susipažinti su Ryšių reguliavimo tarnybos veikla vykdant geležinkelių rinkos reguliuotojo funkcijas.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
		<p>Išsiaiškinti problemas, su kuriomis susiduria minėtos institucijos, vykdydamos joms pavestas funkcijas.</p> <p><u>Apklausa</u></p> <p>2018 m. kovo mėn. Konkurencijos tarybai ir Ryšių reguliavimo tarnybai išsiųsti klausimynai dėl šių institucijų atliekamų geležinkelių transporto rinkos reguliuotojo funkcijų.</p> <p>Išsiaiškinti problemas, su kuriomis susiduria minėtos institucijos, vykdydamos joms pavestas funkcijas.</p>
<p>3. Viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų naudojimas turi trūkumų</p>	<p><u>Dokumentų peržiūra</u></p> <p>Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ES direktyvą, kuria sukurama bendra Europos geležinkelių erdvė; ● Geležinkelių transporto kodeksą; ● Užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą apskaičiavimo ir skelbimo, konkrečios geležinkelio įmonės (vežėjo) mokėtino užmokesčio už minimalųjį prieigos paketą dydžio apskaičiavimo ir mokėjimo taisykles; ● Viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų skyrimo taisykles; ● Susisiekimo ministro įsakymą dėl geležinkelių transporto veiklų apskaitos ir ataskaitų rinkinio rengimo reikalavimų ir šio rinkinio paskelbimo tvarką. <p><u>Duomenų analizė</u></p> <p>Analizavome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Lietuvos transporto saugos administracijos priimtus sprendimus dėl viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų skyrimo 2017 m. gruodžio–2018 m. vasario mėn. ir eismo įmokos nustatymo; ● Geležinkelių infrastruktūros direkcijos duomenis – LG Krovinių ir Keleivių vežimo direktyvų mokėtinos eismo užtikrinimo įmokos už 2017 m. gruodžio–2018 m. vasario mėn. apskaičiavimą. <p><u>Pokalbiai su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Susisiekimo ministerijos Vandens ir geležinkelių transporto politikos departamento atstovais; ● LG administracijos ir Geležinkelių infrastruktūros direkcijos atstovais; ● Lietuvos transporto saugos administracijos atstovais. 	<p>Nustatyti, ar vežėjai naudojami viešąja geležinkelio infrastruktūra pagal nustatytus reikalavimus.</p>
<p>4. Viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo turtas turi generuoti daugiau pajamų</p>	<p><u>Dokumentų peržiūra</u></p> <p>Nagrinėjome:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● LR įstatymus, Vyriausybės nutarimus ir kt. teisės aktus, reglamentuojančius valstybės turto valdymą, naudojimą ir disponavimą juo; ● Geležinkelių transporto kodeksą; ● Viešosios geležinkelių infrastruktūros objektų nuomos tvarkos aprašą; ● Susisiekimo ministro įsakymą dėl geležinkelių transporto veiklų apskaitos ir ataskaitų rinkinio rengimo reikalavimų ir šio rinkinio paskelbimo tvarką; ● LG direktoriaus ir Geležinkelių infrastruktūros direkcijos direktoriaus 	<p>Nustatyti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● kaip buvo priimami sprendimai dėl viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo funkcijoms atlikti nereikalingo turto tolesnio naudojimo; ● ar viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojas atsiskaito už perduoto turto valdymą ir naudojimą; ● ar Susisiekimo ministerija sistemingai analizuoja viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo veiklą.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<p>įsakymus, susijusius su valstybės turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Susisiekimo ministerijos ir LG sudarytą Viešosios geležinkelių infrastruktūros turto perdavimo patikėjimo teise ir šio turto įregistravimo Nekilnojamojo turto registre sutartį; ● Susisiekimo ministerijos Vandens ir geležinkelių transporto politikos departamento Geležinkelių transporto skyriaus ir Biudžeto ir valstybės turto valdymo departamento Valstybės turto valdymo skyriaus 2015–2017 m. metinius veiklos planus ir ataskaitas; ● LG Nekilnojamojo turto galimybių studiją ir pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo priemonių planą; ● Geležinkelių infrastruktūros direkcijos parengtą rizikų valdymo veiksmų 2017 m. ataskaitą 	
	<p><u>Duomenų analizė</u></p> <p>Analizavome Geležinkelių infrastruktūros direkcijos pateiktus 2017-12-31 duomenis:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● patikėjimo teise perduotą valstybės turtą (viešąją geležinkelių infrastruktūrą, geležinkelių paslaugų įrenginius ir žemę) ir nuosavybes teise priklausantį turtą; ● patikėjimo teise valdomų pastatų ir statinių plotų nuomą kitiems subjektams ir jų perdavimą naudotis kitiems LG struktūriniais padaliniais; ● 48 butų nuomą gyventojams; ● geriamojo vandens ir elektros tiekimo paslaugų 2 786 vartotojams teikimą. 	<p>Nustatyti, ar:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● nereikalingi arba netinkami pastatai ir statiniai, nenaudojami viešosios geležinkelių infrastruktūros veikloje, yra nurašyti, išnuomoti arba perduoti; ● visas viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo valdomas turtas generuoja optimalią grąžą.
	<p><u>Dalyvavimas pastatų ir statinių apžiūroje</u></p> <p>Siekiant įvertinti, kaip naudojami geležinkelio stočių pastatai ir statiniai, atsirinktos 28 stotys, esančios nejudriuose geležinkelio ruožuose, iš jų yra 19 veikiančių ir 9 uždarytos. Buvo atlikta šių stočių apžiūra.</p>	<p>Atsirinktose geležinkelio stotyse atlikti statinių ir pastatų apžiūrą ir įvertinti šių pastatų būklę bei naudojimą.</p>
	<p><u>Pokalbiai su:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Susisiekimo ministerijos Vandens ir geležinkelių transporto politikos departamento ir Biudžeto ir valstybės turto valdymo departamento atstovais; ● Geležinkelių infrastruktūros direkcijos atstovais. 	<p>Susipažinti su Susisiekimo ministerijos Vandens ir geležinkelių transporto politikos ir Biudžeto ir valstybės turto valdymo departamentų, Geležinkelių infrastruktūros direkcijos funkcijomis, vykdomomis siekiant užtikrinti, kad perduotas valstybės turtas būtų valdomas, naudojamas efektyviai ir generuotų optimalią grąžą.</p>

Patikėjimo teise valdomas valstybės turtas pagal rūšis

Turto rūšis	Mato vienetas	Kiekis
Pastatai, iš jų:		
Gamybiniai ir negamybiniai pastatai	tūkst. kv. m	158,5
Stoties pastatai	tūkst. kv. m	55,7
Statiniai, iš jų:		
Pagrindiniai keliai	tūkst. km	2,3
Stoties keliai	km	881,7
Privažiuojamieji keliai	km	227,8
Pervažos	vnt.	618,0
Tiltai	vnt.	384,0
Pėsčiųjų tiltai ir tuneliai	km	3,7
Geležinkelio tuneliai	km	1,3
Pėsčiųjų perėjos	vnt.	190,0
Platformos, krovimo aikštelės, rampos	tūkst. kv. m	220,0
Keleiviniai peronai (platformos)	tūkst. kv. m	191,7
Aikštelės	tūkst. kv. m	303,6
Estakados	km	1,9
Automobiliniai keliai	km	70,6
Pokraniniai keliai	km	2,6
Pakelti keliai	km	1,5
Vandentiekio bokštai	kv. m	763,3
Vandentiekio tinklai	km	113,5
Nuotekų tinklai	km	154,0
Šilumos tinklai	km	3,8
Dujotiekiai	km	7,2
Žemė	ha	12 164,0

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Geležinkelių infrastruktūros direkcijos duomenis

Uždarytų geležinkelio stočių sprendimų dėl jų nenaudojamų
pastatų ir statinių priėmimo suvestinė

Eil. Nr.	Geležinkelio stoties pavadinimas	Ar yra priimtas sprendimas:		Ar stoties pastatų ir statinių patalpas nuomoja gyventojai	Ar gyventojai stoties teritorijoje naudojami valstybine žeme	Ar vykdamas sprendimą stočių pastatai ir statiniai yra perduoti
		dėl stoties uždarymo	dėl tolesnio stoties pastatų ir statinių naudojimo			
1.	Skuodo	LG 2001-02-12 įsakymas Nr. 52	Nėra	Taip	Taip	Neperduota
2.	Darbėnų	LG 2001-02-12 įsakymas Nr. 52	LRV 2016-03-30 nutarimas Nr. 336	Taip	Ne	Neperduota
3.	Batakių	LRV 2010-02-17 nutarimas Nr. 152	Nėra	Ne	Ne	Neperduota
4.	Šienlaukio	LRV 2010-02-17 nutarimas Nr. 152	LRV 2014-05-22 nutarimas Nr. 459	Ne	Ne	Perduota
5.	Genių	LRV 2003-09-16 nutarimas Nr. 1176	LRV 2017-02-01 nutarimas Nr. 80	Taip	Taip	Neperduota
6.	Varlaukio	LRV 2003-09-16 nutarimas Nr. 1176	LRV 2016-03-09 nutarimas Nr. 225	Taip	Taip	Neperduota
7.	Lauksargių	LRV 2003-09-16 nutarimas Nr. 1176	LRV 2017-02-01 nutarimas Nr. 80	Taip	Taip	Neperduota
8.	Kukorų	Nėra (nevykdoma veikla nuo 1986 m.)	Nėra	Taip	Ne	Neperduota
9.	Visagino	LRV 2003-09-16 nutarimas Nr. 1176	Nėra	Ne	Ne	Neperduota

Šaltinis – Valstybės kontrolė

NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽŪSTAMI

